

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

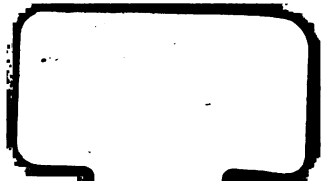
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

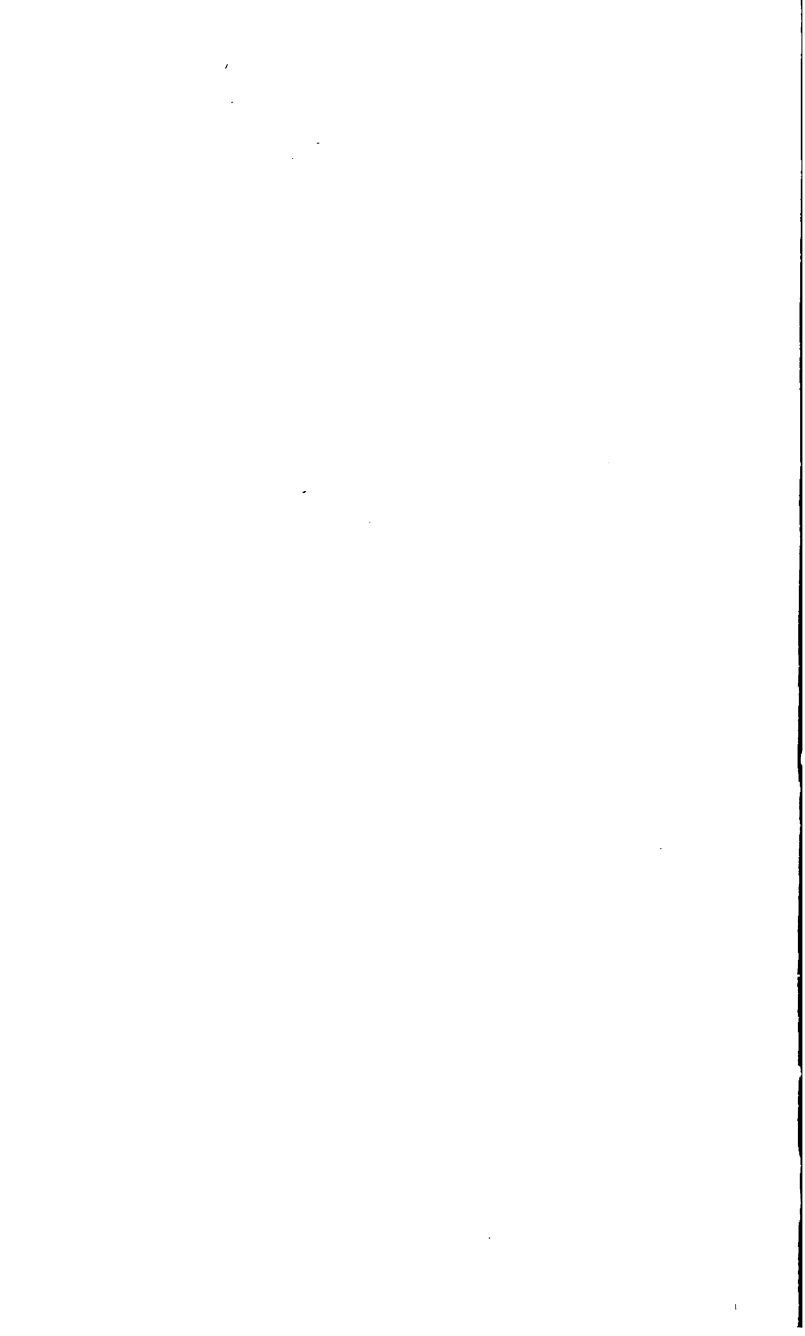
NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 08162298 1

NWF
PEKAR

MÁTYÁS ÉS BEATRIX

TÖRTÉNETI DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN,
ELŐJÁTÉKKAL

IRTA

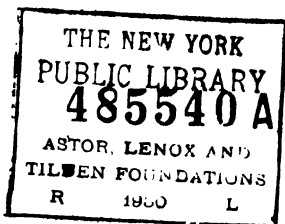
PEKÁR GYULA

BUDAPEST, 1904
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

NWF

Pécs

Színpadokkal szemben kézirat.

*

*A könyv megvásárlása senkit sem jogosít föl a darab előadására.
Az előadás joga fölött a szerző rendelkezik.*

*

A bármely nyelvre való fordítás jogát fentartja magának a szerző.

NYOLV VÁR
ALLEN
VÁRÁSI

AZ ELŐJÁTÉK SZEMÉLYEI:

Hunyadi Mátyás, király
Hohenzollern Fridrik, brandenburgi őrgróf
Roverella, ferrarai püspök, pápai legátus
Lengelegi Pongrácz János, erdélyi vajda
Magyar Balázs
Felföldi Kinisi Pál
Sternberg Zdenkó gróf, cseh főúr
Grafeneck Ulrik, osztrák lovag
Dersfi István
Poki Ferenc, királyi apród
Tibrili, udvari bolond
Boroszló polgármestere
Borbála, előkelő polgárleány
Anna, nénje

Magyar harcosok, hirnőkök, sziléziai hercegek, tanácsnokok,
polgárok. Színhely: Boroszló 1469 nyarán.

A DRÁMA SZEMÉLYEI:

Mátyás, király
Beatrix, királyné
Borbála
Corvin János, hunyadi gróf, Liptó és Troppau hercege
Ulászló, cseh király
Estei Hippolyt herceg, bibornok, esztergomi érsek (7 éves)
Filipecz János, váradi püspök, kancellár
Erdódi Bakócz Tamás, győri püspök, királyi titkár
Dóczi Orbán, bécsi püspök, kincstartó

Báthory István, erdélyi vajda, országbíró
Zápolya István, Ausztria helytartója
Székely Jakab, Stiria kormányzója
Ráskai Balázs, budai várkapitány
Ujlaki Lőrinc, szerémi herceg
Magyar Balázs
Kinisi Pál
Szentgyörgyi Zsigmond gróf
Poki Ferenc, testőrkapitány
Taddeo Ugoletti, a Corvina igazgatója, Corvin János nevelője
Canano, orvos
Bonfinius }
Galeotti } humanisták
Maffeo di Naso, milanói }
Bollani, velencei } követ
Sanzio d'Aversa, Beatrix titkára
Tibrili, udvari bolond
Antonia de Salerno, Beatrix udvarhölgye
Gerébné Kanisay Dorottya, Beatrix udvarhölgye
Péter, étkefogó
Kreuznach Miklós, bécsi tanár
Bécs polgármestere

Udvarnokok, udvarhölgyek, lengyel urak, köznemesek. Történik az 1480-as évek végén; az első felvonás a budai várban, a második felvonás Borbála lakásán, Budán; a harmadik felvonás Visegrádon; a negyedik felvonás a bécsi Burgban.

ELŐJÁTÉK.

A középkori Boroszló főtere. Bal felől és a fenéken ó-német házak egy utca festői távlatával, jobb felől tribünök háta látható, amelyeken a polgárok már kezdenek gyülekezni, hogy a színpalak mögött végbemenő lovagi tornát nézzék. Bal felől, az első ház előtt lépcsőkkel ellátott terrász emelkedik, jobb felől az előtérben díszes kút látszik, triton-alakokkal, melyeknek szájából bor ömlik alá a medencébe. Fényes és lelkes nép-ünnepély. Magyar harcosok ölelkeznek és iddogálnak boroszlói polgárokkal a kút körül; a fiatalabbak udvarolnak a leányoknak s a megszólaló zene halk szavára kurjongatva kísérlik meg velük a német táncot. A kúttól jobbra fák, alattuk rejtett, kis lóca.

ELSŐ JELENET.

Poki, magyar vitézek és német polgárok.

POKI

(A kút szélén ülve, évődik egy leánnyal.)

Ne szaladj el lelkem, — jut is csók, marad is!

A LEÁNY

(*Tova menekül a többi leánynyal.*) De nem marad ám, — hej, minden csókot elvisznek a magyar vitézek!

POKI

(*Pohárral kezében, a polgárokhoz fordul.*) No, német atyafiak, rajta hát teli torokkal: Éljen Mátyás király!

MIND

Éljen Mátyás király!

A NÉMETEK

A mi királyunk, itt tartjuk magunknál!

A MAGYAROK

De már bizony csak a mienk, nem adjuk oda nektek!

POKI

No, atyafiak, csak egyeben össze ne vesszünk soha. (*Koccintanak.*)

ELSŐ POLGÁR

(*Ünnepélyesen.*) Vitézlő ifjurar, Boroszló sosem nyitott kaput az eretnek Podjebrád előtt,

de a felséges Mátyásnak örömmel és önként hódoltunk és nem is csalódtunk benne.

A NÉMETEK

Nem bizony!

MÁSODIK POLGÁR

Nem sarcolni jött a polgárokat, hanem igazságot tenni!

POKI

Bizony megvédi ő a szegényt és mentül nagyobb úr valaki, annál jobban reszkessen az igazságos Mátyástól. Hej, az a Hunyadi-holló hamar rátalál az aranyszemre a szívekben, de ha megharagszik, kivágja a szemét még a császárotoknak is! (*Koccintnak.*)

ELSŐ POLGÁR

(*Körülnézve.*) Sose látott még ez a város ilyen fejedelmi pompát. Hiába, csak a magyar tud igazán mulatni, nem zsoldos módra tobzódva, hanem úriasan!

MÁSODIK POLGÁR

Ünnepség minden nap! Mára is készül már a lovagi torna. (*Elvegyülnek a tömegben.*)

MÁSODIK JELENET.

A nép utat nyit. Elöl jön Tibrili s pénzt szór a mulatók közé; mögötte közelednek egysorban: Magyar Balázs, Pongrácz, Kinisi, két oldalt udvariasan hajlongva kísérik őket: Sternberg és Grafeneck. Később Poki.

PONGRÁCZ

Ne sajnáld fiam Tibrili, csak szórjad azt a pénzt!

TIBRILI

Hisz úgy is az övék.

MAGYAR BALÁZS

Ne mondja a német, hogy nem úr a magyar.

TIBRILI

(Felsóhajtv.) Hiszen csak ne volna olyan nagy úr! Amit mint ellenség elvesz, urasan és duplán visszaadja azt mint jóbarát. Nesztek!... *(pénzt szór)* ösmernek ezek már minket, — hess, ne nevessetek!

KINISI

A bolondot nevetik te!

TIBRILI

(*Súgva.*) Dehogy, azt, hogy a hős magyar jobban ráfizet a győzelmére, mint az okos ellenség a vereségére!

PONGRÁCZ

Bolond harangozik...

TIBRILI

Igen, én huzom az igazság harangját.

PONGRÁCZ

(*Körülnézve.*) No urak, van itt becsülete a magyarnak, mi?

MAGYAR BALÁZS

Annyi, hogy már nem verekszünk többet, csak úgy diadalra sétálunk a király után. (*Kinisihez.*) Vőm uram, hát hogy tetszik ez az új forma hadakozás?

KINISI

(*Megemelintve buzogányát.*) Eh, jobb szeretem én a törököt dögönyözni, mint ezt a sima németet cirógatni. A törökkel tudom hányadán vagyok, ha megfogtam az üstökét; de az ilyen ellenség, még ha malomkövet hengeríték rá, akkor is kicsúszik alóla.

TIBRILI

Bizony urak, ti csak a háboruhoz tudtok, de ezek a békéhez is értenek!

MAGYAR BALÁZS

Hát bizony jobb volt odalent Jajcánál, Szrebernyiknél, meg Zvornyiknál, ugy-e öcsém? Szabad volt az ellenséget vágni, mi?

GRAFENECK

(*Udvariasan.*) No, vitéz uraim, nem panaszkodhattok, hisz az imént Morvában, a Spielbergnél elég dicsőséget arattatok.

STERNBERG

Annyit, hogy az eretnek Podjebrád végre meg van törve és a felséges Mátyás ma cseh király. Kegyeskedett elfogadni ezt a koronát, melyet a cseh-morva és sziléz-rendek nevében én ajánlottam fel neki.

MAGYAR BALÁZS

Hiszen jól van, — de én már csak a mondó vagyok! mit keresünk mi ebben a messze idegenben? Egy igaz ellensége van a magyarnak, a török...

TIBRILI

Nem, nagy uram, — békétlen saját maga.

PONGRÁCZ

Igazat mond az egyszer! adta békétlenjei, vasmarku fejedelem kell minekünk, olyan, mint az én felséges öcsém, Mátyás! Jusson eszetekbe az erdélyi lázadás! Kétszáz forintról hatvanhatra szállította le az erdélyi nemes vérdiját és azt mondta: parasztoknak teszlek meg benneteket, így talán majd megférték a bőrotokban.

STERNBERG

Mi csehek magasztaljuk őt, csak ti magyarok volnátok elégedetlenek véle?

KINISI

(*Dacosan.*) Ejnye gróf úr, ne tanítson bennünket a királyunkat tisztelni! Tudja meg, hogy a magyar ember olyan, szidja néha az Istenét, a királyát is, de csak azért, mert az övé, — próbálja csak gáncsolni más, kitapossuk a belét. Éljen Mátyás, de inkább minekünk éljen, mint ennek a sok idegennek! . . .

PONGRÁCZ

Jól mondod. Nekünk éljen! A mienk legyen. De hát kerül. Azt sem tudjuk, a mienk-e valóban? Csak a híre mienk, ő maga nem.

PEKÁR GYULA

MAGYAR BALÁZS

Szó ami szó! néha napokig is alig látjuk!

GRAFENECK

Most sincs a palotában, de ígérte, hogy
eljön a vitézi játékra.

MAGYAR BALÁZS

Hahó! ez már jó hír! mert ugyancsak jeles
öklelések lesznek máma. A mi vitézünk Dersfi
István áll ki a piacra.

STERNBERG

A győzhetetlen!

KINISI

Valami ritter jelentkezett, tudja az Isten
kicsoda, hogy kópját tör véle. Nagyon titkoló-
zik, még azt se tudni, miféle nemzet...

Éljenzés! Mind bevonulnak a tornajáték-helyre.

POKI

*(Meglátja a közelgő Borbálát s ujját szájára
téve előre jön. Megfordulnak s tovább sétálnak a
tömegben elvegyülve. A nép kissé hátrább vonul és
láthatólag a lovagi játék esélyeit vitatja. Poki a
közelgő Borbálát szemmel tartva, a kút mögé rejtőzik.)*

HARMADIK JELENET.

Borbála és Anna belépnek balról. Poki.

ANNA

(Aggódva tartóztatja Borbálát.) Az egekre, gyermekem vigyázz! Meglátnak bennünket s mindjárt kész lesz az álnok pletykaság.

BORBÁLA

(Kimerülten.) Ah néni, engedd tovább keresni őt. Megöl a kétség . . .

POKI

(Félre.) Aggódik szegényke. Ha tudná, kit keres! . . . Megyek parancsért. *(A háttér felé el.)*

ANNA

De gyermekem, hova gondolsz? Egy előkelő polgárleány csak nem futhat a néppel utcahosszat a katonák után! Tudná csak tisztos jó atyád! — máris gyanakszik, azt mondja, sose lát többet rokkád mellett s a rest leányoknak ördögök pergetik tovább az orsóját!

BORBÁLA

Rest leány vagyok, igaz, — de mikor a szerelem olyan szorgalmassá tesz az édes gyötre-

leben . . . Óh néni, ne hidd, amit atyám mond: nem ördögök, angyalok pergetik tovább az én orsómat, — aranyszálat fonnak, aranyszálból aranyruhát szőnek az én boldogságomnak! Menyasszonyi ruhát . . . (*Észbe kap.*) De jaj, hol van? — két napja, egy örökkévalóság, hogy nem láttam őt!

ANNA

Ne búsulj, majd előkerül. A férfi, kinek a lány első csókot ígért, biztos eljön a másodikért. Eh, bárcsak sose jöttek volna ide ezek a magyarok!

BORBÁLA

Hiszed hát, hogy nem hagyott el és szeret? Óh mondjad, ha nem hiszed is, az én boldogságom oly szegény, hogy hazugságon is megél.

ANNA

(*Derékon fogja Borbálát és leülnek az előtér baloldalán lévő lócára.*) Bolond kis leány, persze, hogy szeret. Szegény, de jellemes ifju lovagnak látszik s te leányom vagyonos vagy. De hát mondjad csak, te igazán szeretnéd őt?

BORBÁLA

(*Fejét nénje vállára rejti.*) Szeretem . . .

ANNA

De hiszen alig ismered; — azt se tudod, kicsoda?

BORBÁLA

(Csodálkozva.) Az igaz! De ugyan minek is kérdeném a nevét? Nevet az emberek közt nem a szeretet, csak a gyűlölet talált ki. — Nekem elég annyit tudnom, hogy ő az, — gyenge magamnak a hatalmasabb, jobb fele. Együtt egy új valakivé lettünk mi és én nem tudom még, mi lesz a nevünk: boldogság-e vagy boldogtalanság.

ANNA

De annyit mégis csak tudnod kell, hogy ki az, akinek szivedet odaadod?

BORBÁLA

(Ábrándosan.) Ah, mikor azon az ibolya-ünnepélyen, azon a májusi táncon először láttam őt! Csak két hete történt . . . Néni, emlékszel-e?

ANNA

Hát szép ünnepély volt az gyermekem, még a polgármester úr is megtisztelte jelenlétével! Ti polgárleányok virágkoszorusan lejtettetek körben a pázsiton, amikor a kíváncsi ifjuraok közt . . .

BORBÁLA

(*Lelkesen.*) . . . egyszerre megjelent ő!

ANNA

(*Évődve.*) No annyit be kell vallanod, hogy a fényes lovagok közt bizony ő volt a legszegényesebb. Se drágakő a fűvegén, se bársony a testén, se arany a kardján! Igaz, a magyar király egy apródja volt vele . . .

BORBÁLA

(*Álmodozva.*) . . . Egyszerre megjelent ő. Egy fordulónál pillantottam először szemébe. Rám nézett ő is és ekkor mintha kicseréltük volna lelkeinket. Nem volt ő idegen nekem: ráismer-tem, ő volt az, aki álmaimon annyiszor átsuhant, akit bár soh'se láttam, öröktől fogva ismertem és . . . szerettem!

ANNA

No, a többi leányok ugyan nem magasztalták ennyire.

BORBÁLA

Néni, a többi leányok csak az aranyköntösre, a gazdagságra néznek, de nekem életem napja kelt föl az ő tekintetében.

ANNA

Hát ha termetre nem nagy is, de szeme valóban csodás és vitézi tekintete parancsoló.

BORBÁLA

(*Boldogan.*) Ugy-e? Néni, csak világhódító, igazi hősöknek lehet ilyen félelmetes szemük!

ANNA

(*Nevetve.*) Te bolond kis leány, mit nem láatsz benne!

BORBÁLA

Való, amit mondok, mikor a körben először átfogta derekamat, szinte megdöbbenék a tekintetétől. Ő észre vette zavaromat s mosolyogva így szólt: „Ej, ej, hát olyan ijesztő csúf volnék?”

ANNA

És te mit feleltél?

BORBÁLA

Én csak pirultam s reszketve intettem neki, hogy nem, nem! . . .

ANNA

No, nézze meg az ember!

BORBÁLA

Aztán elmondta nekem, hogy sorsüldözte szegény lovag, ki a magyar király hadaival

Boroszlóba került. Csak úgy, véletlenül . . . Nincs egyebe a kardjánál, de atyja kardja az és reméli, hogy olyan vitézül fogja forgatni, mint ő. Többször megkérde, sürgetve faggatott, hogy annyi fényes lovag közt mint vehetém észre épp őt, a legszegényebbet? És aztán beszélt szépen, mondott végtelenül édes dolgokat . . .

ANNA

És te?

BORBÁLA

Én csak a szemeit néztem, mert azok még többet súgtak meg nekem.

ANNA

Hej, hej, elég baj lányom! Én nem is tudom, minek hallgatlak! Szegény fejem, én vagyok a bűnös!

BORBÁLA

Óh ne mondd azt néném, a jó Isten a bűnös, ki egy vallomásra dobogtatja szíveinket. És néni, az igaz Isten igaz hitének védője ő, ne feledd; most nemsokára a hitetlen törökök ellen hadba készül. Megkérdezte tőlem, tudnék-e egy olyan ismeretlen, szegény lovagot, mint ő, követni a messze harci veszedelembé?

ANNA

(*Felugorva.*) Az istenért, mit feleltél?

BORBÁLA

Akár a világ végére!

ANNA

(*Összezsapva a két kezét.*) Szent Isten! Na hát itt már igazán megáll az ember esze! Ilyen bünös könnyelműség... Hisz, ismétlem, azt se tudod, miféle nemzet a lovag! A jó ég tudja kicsoda, micsoda, én faggattam eleget, de mindig csak tréfával ütötte el a dolgot s legfeljebb a szemem közé nevetett. Ha aztán nagyon találtam sürgetni, úgy rám nézett, de úgy! hogy mindjárt befogtam a számat. Beszél minden nyelveket, tud még magyarul is!... Ördögös egy kalandor, kin nem igazodik el az eszem. Barátja sokkal előkelőbb és kedvesebb, kitüntet beszédjével...

BORBÁLA

(*Hirtelen fölkel s aggódva néz körül.*) De jaj, hova lett? elhagyott-e vagy balszerencse érte. Néni jer, keressük... Tegnapelőtt az álarcos meneten láttam utoljára. Épp a híres magyar bajvivó, Dersfi István üldözött fonák bókjaival, mikor ő hirtelen közbelépett s félrelökte a tola-kodót. Dersfi boszút esküdött.

POKI

(*Előlépve.*) Szép kisasszony, barátom küldötte vagyok, mint rendesen.

ANNA

(*Félre.*) No, itt jön a büntárs, egyik tizenkilenc, másik egy híján husz!

BORBÁLA

Tőle jössz? Óh mi jót hozasz?

POKI

(*Sugva.*) Az ő szerelmét, szép kisasszony...
(*Annához.*) S neked néni, aranyláncot (*ajándékot nyújt át*), hogy türelmed fonala el ne szakadjon.

ANNA

(*Méltatlankodva.*) Türelmem fonala máris elszakadt, vidd a láncot, vidd vissza a szerelmet is, egyik se méltó arra, hogy boroszlói polgárnőt ékesítsen. Te meg leányom, jer velem. (*Megfogja Borbála kezét.*)

BORBÁLA

Megyek... (*Pokihoz.*) Óh, hát nem hagyott el?

POKI

Rossz néni, egy percre várj még! (*Borbálához.*) Tegnap hozzátok készülénk, de a barátomnak szolgálata volt a felség körül. És ha a kötelességről van szó, nagyon szigorú ám Mátyás király!

ANNA

(*Kiváncsian.*) Mátyás király, — hol van?
Szeretném már egyszer közelről látni.

POKI

Talán még ma megláthatod.

BORBÁLA

Nem vagyok én kíváncsi Mátyás királyra,
csak őt ha láthatnám! . . .

ANNA

No, jer már!

BORBÁLA

(*Moraj a háttérben.*) Ki jön ott? — Egek, —
Dersfi István.

NEGYEDIK JELENET.

Előbbiek. Dersfi, talpig vasban, lándzsával és paizszsal átvonul a színen, hogy a tribünök mellett a porondra siessen. Magyar harcosok kísérik és tüzelik őt, nép tolong körülötte, melynek sokasága zajongva lepi el a karzatokat.

ELSŐ MAGYAR HARCOS

No pajtás, most aztán kitégy a magyar
becsületért!

MÁSODIK MAGYAR HARCOS

Ne kegyelmezz annak az ismeretlen Ritternek, aki bántani merte a magyart!

DERSFI

(*Kevélyen.*) Csak bizzatok rám. (*Meglátja Borbálát és előre lép.*) Ahá, itt a szép kisasszony! No most majd elválík, ki méltóbb a kényes hölgyre. Egy csókot a viadal előtt! — nem tetszik? Akkor hát mondd meg ismeretlened nevét, legalább tudjam, kit küldök a másvilágra, hahaha! (*Magyar harcosokkal jobbra el.*)

BORBÁLA

Egek, mi lesz itt?

POKI

(*Sebesen.*) Halld végre hát barátom üzenetét. Oda pillants a piacra (*trombitaszó kívülről*), Dersfi István igazat mondott, most e percben lovagod ott fog lándzsát törni véle, színleg Boroszló rózsájáért, de voltaképp teérted . . .

BORBÁLA

(*Elképedve.*) Érettem vív meg, azzal a győzhetetlennel? . . . Boldogságos szűz!

POKI

(Fölhág a baloldali terasz lépcsőjére és pillanatra maga is kétkedőleg néz a lovagi torna felé.) Igen, ezt a bajnokot még eddig nem győzte le senki, de azért ne féltsétek a mi lovagunkat. Jer szép kisasszony!... (Borbála és Anna szintén fölhágnak a lépcsőre.) Most vonulnak föl éppen (trombitaszó kívül) ő az, aki túlfelől áll fekete lovon, leeresztett sisakrostélylyal. Ráismersz-e lándzsáján a te szalagodra?

BORBÁLA

Az én szalagom!... (Imára kulcsolja kezét.)

ANNA

Szent Kleofás, de mekkora rémítőnek látszik vele szemben az ellenfele! Egy bástya lóháton... És mennyi cifra uri nép van ott a páholyokban! Az, aki középen áll és most épp beszél, az tán épp a magyar király. Juj de öreg.

POKI

(Mosolyogva.) Az a vén?... Dehogy! Mátyás királynak ma dolga van és helyette a brandenburgi örgróf a tornabíró. Épp a lovagi szabályokat olvassa föl. Most int... (Trombitaszó, csakhamar utána lódobogás hallatszik, a közönség

zajong.) Nézzétek, Dersfi már indul, sarkantyúba kapja lovát.

ANNA

Borzasztó... mily dühödten vágat a mi lovagunk felé!

BORBÁLA

(Fölsikolt.) De nem, a mi lovagunk se rest. Nézzétek, előre tör mint az istenítélet, mintha maga Mihály arkangyal ülne paripáján!

POKI

Most összecsapnak. *(Roppanó fegyverzörgés.)*

BORBÁLA

(Eltakarja szemeit.) Boldogságos szűz segíts neki...

ANNA

Jesszusom!

POKI

Igen! A Dersfi lova hátra tántorodott, a mi lovagunk meg villámként most ugrat második rohamra. *(Ujabb fegyverzörgés.)* Nézzétek, lándzsája torkon találja ellenfelét! Rajta... Most kiemeli a nyeregből...

ANNA

Dersfi még kapaszkodik a kantárba, de már hátra dől...

POKI

Kópjája kiesik a kezéből . . . megvan!

A NÉP

(*Kívül, diadalkiáltással.*) Leverték a magyart!

POKI

(*Nevetve, félre.*) No csak lassabban, várjatok egy kicsit! (*Fenn.*) Most nézzetek oda, lovagunk leugrik paripájáról! — a tornabíró felé tekint . . .

BORBÁLA

Győzött hát. Győzött!

(*A néző közönség leugrál a tribünökről s zajongva tódul be a színre. A magyar harcosok sietve hozzák az előtérbe a félig alélt Dersfit, a polgárok gúnyos kiáltásokkal követik őket.*)

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbiek, Dersfi, a magyar harcosokkal. Magyar Balázs, Kinisi és Pongrácz indulatosan törnek utat maguknak a tömegben át.

A NÉP

Legyőzték a magyart!

A MAGYAR HARCOSOK

Lassabban, hékás!

MIND

De hát ki az a győztes?

PONGRÁCZ

Üstökömre mondom, szégyen és gyalázat!
Ott, ahol komoly hadban győzött, tréfaviadalban
teszik csúffá a magyart? Hol a király?

MAGYAR BALÁZS

Úgy kell nekünk, mit parolázunk annyit
hódolókkal!

KINISI

De nem addig van az! Ki az a híres, aki
belegázolt a magyar becsületbe, hol az a Ritter?
Most majd velem gyülik meg a baja!

HARCOSOK

Lassabban! Vissza! Fegyverre!

Trombitaszó. Menet. Zene.

(Kinisi kardot ránt, véle Pongrácz és Magyar Balázs is. Indulatosan fordulnak hátra; hátul a torzsalkodó magyarok és német polgárok e percben utat nyitnak. A lovagi torna hírnökei trombitaszóval jönnek be, mögöttük lépked a tornabíró brandenburgi örgróf, a lovagjáték előkelő közönsége, közöttük Roverella, Sternberg, Grafeneck, Tibrili. A középben Mátyás, talpig vasban, leeresztett sisakrostélylyal jön előre. Jobbjában szalagos lándzsa.)

HATODIK JELENET.

Előbbiek, Mátyás, Roverella, Brandenburgi örgróf, János örgróf, Sternberg, Grafeneck, Tibrii. Előkelő hölgyek és urak. A brandenburgi örgróf kíséretével az előtér baloldali részét foglalja el. Poki, Borbála és Anna már a bevonulás alatt a szin jobb oldalára, a kút mellé menekülnek. Mátyás, a csüggedten álló Dersfi mellett nyílt helyen középen áll.)

BORBÁLA

Ő az . . . él, és élek én is, mert szeret!

BRANDENBURGI

Vitéz ösmeretlen, győztél! Most azonban mondd meg ki vagy, hogy átadhassam neked a pályabért, Boroszló városának aranyrózsáját.

(Kinisi, Pongrácz, Magyar Balázs kivont karddal törnek előre, mögöttük a magyar harcosok. Mindannyian fenyegetőleg veszik körül Mátyást.)

MAGYAR BALÁZS

Ki vagy te vakmerő, — cseh, lengyel, sváb, vagy micsoda nemzet!

KINISI

Tornabíró uram, megálljunk egy szóra. Előbb velem végezzen a lovag, a magyar becsületért!

MÁTYÁS

(Dersfivel kezét fogva, felveti sisakja rostélyát.)
 A magyar becsületért itt voltam már én; itt
 vagyok és itt is leszek mindig! *(Büszkén, emelt*
fővel néz végig a gyülekezeten, s tekintete végül
szerelmes mosolylyal állapodik meg Borbálán.)

MIND

(Főveget levéve és hátralépve.) A király, . . .
 a felséges Mátyás király!

BORBÁLA

(Aléltan.) A királyt szerettem! Óh én bol-
 dogtalan! Néni, el innen, menjünk!

ANNA

A király! . . . hát ő lett volna a te szegény
 lovagod?

*(Pongrác, Kinisi, Magyar Balázs hódolva meg-
 hajlanak s kardjukat nyujtják Mátyás felé.)*

MAGYAR BALÁZS

Esdünk, bocsáss meg felség!

KINISI

Király uram, hisz csak teérted akartam
 ellened küzdeni!

MÁTYÁS

Vége a tréfának, keljetek föl mind. Nincsen baj, magyar vitéz hullt a porba, de magyar győzte le és pedig a legelső magyar lovag, a király. Jól van ez így! Adja isten, hogy ezután se essék nagyobb szégyen nemzetünkön. (*Dersfit elviszik.*) Brandenburgi rokon, de te tornabíró vagy még mindig, ime, Mátyás volt az, aki legyőzte a magyart, add ki neki Boroszló aranyrózsáját!

BRANDENBURGI

(*Tisztelettel előlép és bársonypárnán átadja Mátyásnak az aranyrózsát.*) Fölséges uram, imhol lovagi díjad.

MÁTYÁS

(*Borbála felé pillant s a rózsát feltűzi.*) Boroszló rózsája . . . szívemre tűzlek!

Éljenzés.

(*Leveszi sisakját, egy apródnak átadja s kis, házi koronát tesz föl.*)

És most dologra urak! Kinek van kérni-valója? A király fogad.

PONGRÁCZ

Uram király! itt, s nem a palotában?

MÁTYÁS

A király, ki palotába zárkózik, a gyanakvás rettegő rabja s mindörökké kívül marad alattvalói szívéen. Az én palotám a népem szíve, — itt vagyok, hát itt tartok udvart.

(Mozgalom a sokaságban. Pongrácz parancsokat oszt az apródoknak, azok biborszőnyeggel takarják le a baloldali terrász lépcsőjét és díszes széket helyeznek el rajta. Az udvari közönség rang szerint helyezkedik el a lépcsőn és a lépcső alatt. Borbála és Anna Tibrilivel a kút mellett maradnak.)

MÁTYÁS

(Borbála felé, halkán Pokihoz.) Szende lélek, nem csalódtam benne. Remegni látszik szegényke, — nyugtatnád meg őt. Mondd meg neki, birodalmában Mátyás mindeneknek ura, királya, csak neki maradok szerelmes alattvalója, a régi!

ANNA

(Elképedve.) Kiadta magát szegény lovagnak és te, bolond gyermek... te már követted volna!

BORBÁLA

Követtem volna, de most? Most szegénységét többet nem oszthatom meg véle... Néni, nézd, mint megvetendőre, máris mily kaján szemekkel néz rám a nép!

ANNA

Nem ég ki a szemed? Mégse jössz?

BORBÁLA

(*Mátyásra nézve.*) A király! Vonásaiban keresem a régi, kedves arcot, de könyeimen át csak koronája káprázatát látom. Szerelmeset álmodtam egy ifju lovagról, de megcsalt, — megcsalt: mire fölébredtem, — király lett belőle! Az álomnak vége!

(*Fényes menet közeledik. Elöl az öt sziléziai herceg és János őrgróf hozzák rudakon a bíboros baldakhint; azután a polgármester, a város kulcsaival, tanácsnokokkal.*)

HETEDIK JELENET.

Előbbiek, sziléziai hercegek, polgármester stb.

ROVERELLA

(*Mátyás elé lépve.*) Mielőtt mások hódolnának, a pápa ő szentségétől áldást hozok neked, az eretnek Podjebrád legyőzőjének, a kereszténység oszlopának, a világ első fejedelmének, a magyar királynak!

Éljenzés, ágyúzás, harangszó.

PONGRÁCZ

Imhol felség, trónod mennyezetét méltóan hordják a hódoló fejedelmek. Kik is: Boldizsár szagáni herceg, fehér Konrád és fekete Konrád oelsi hercegek, Frigyes liegnitzi, Henrik freistadti fejedelmek és végül Hohenzollern János örgróf, Brandenburg örököse!

(Mátyás az emelvényen trónjára ül, a baldakhin alá. Körülötte a magyar főurak és az idegenek.)

POLGÁRMESTER

(A tanácsosokkal a király elé járul.) Felséges úr, hódolat neked Boroszló városa nevében és köszönet, amiért igazságot tevél polgártársaink között. Eddig féltünk, mint Mátyást a rettenetést, ezután szeretünk, mint Mátyást, az igazságosat. *(Félre áll.)*

STERNBERG

Felség, itt, leghívebb Boroszlód falai közt, hódolat neked a cseh, morva és szilézi rendek nevében és mégegyszer köszönet, hogy elfogadád a cseh koronát! *(Félre áll.)*

Éljenzés, ágyuszó.

GRAFENECK

Király uram, én a római császár, a felséges ausztriai Fridrik nevében üdvözöllek téged...

TIBRILI

(Közbeszól.) Vigyázz uram, akár bikának mutatnál veres posztót!

GRAFENECK

Uram örömmel szemléli vitéz Hunyad hódításit, de itt Boroszlóban a hős magyar már német földet hódít...

MÁTYÁS

(Indulatosan csap kardja markolatára.) Kardom jogán e föld enyém! Elég, lovag ne ingerelj! Császárodat kiösmerém, fősvény, cselszövő és nem tartja a szavát. (A magyar urak méltatlankodva zúgnak. Mátyás a Brandenburgihoz fordul.) Hohenzollern Fridrik, rád jobban számíthatunk, ugy-e?

TIBRILI

(Félre.) Egyik varju a másiknak nem vájja ki a szemét!

BRANDENBURGI

Felséged kegyelmes irányomban és kitüntet szövetségével...

MÁTYÁS

Csak tanácsaid óhajtjuk, nemes rokon. S épp ezért, „barátságunk és jóindulatunk zálogakép“ kétezer arany évdíjat utalványozunk neked...

BRANDENBURGI

(*Szabadkozva vonul vissza.*) Felség, de zsoldos csak nem lehetek . . .

MÁTYÁS

No ne szabadkozz annyit! (*Pongrác egy iratot nyújt át Mátyásnak, aki azt fenn olvassa.*) „A szász választófejedelem özvegye hűbérmege-erősítést kér, Rajnapfalzi Frigyes, Lajos és Albrecht bajor hercegek szövetséget ajánlanak . . .” Örvendünk!

BRANDENBURGI

(*Halkan, János örgrófhoz.*) Nem bánom hát, öcsém, fogadjuk el a kétezer arany évdíjat! — Eh, ajándéklónak ne nézzük a fogát! (*Köntösébe rejti a pergamentet.*)

MÁTYÁS

(*Lovaggá üt egy térdelő német urat.*) E perctől fogva magyar lovag vagy, el ne feledd: vitéznek kell lenned! (*Éljenzés. Népehez szólva.*) Kivántok-e még valamit?

MAGYAR BALÁZS

(*Mátyás elé lép.*) De most már én is kérnék valamit, felség! Magyar dicsőséged zengi hódoló széles e világ, — most már haza is gondolj egy

kicsit. Üresen áll budai palotád, nincs asszony a háznál... Nagy e nemzet csak addig lesz, míg hős Hunyadi véred tartja. Kit hát szived is szeressen, a nemzetnek is tesszen: méltó királynét adj nekünk!

A MAGYAROK

Királynét adj, trónörököst nekünk!

MÁTYÁS

(Lejön a trón lépcsőjéről, Borbálára néz.)

Kit szivem is szeressen! *(Komoran maga elé pillant.)* A nemzetnek is tesszen?... Királynét!... Köszönet híveim, istenre bízom... *(Int, még egyszer Borbálára néz, azután az előbbi rendben az egész udvar el. Éljenzés. Csak Borbála, Anna, Poki és Tibrii maradnak.)*

NYOLCADIK JELENET.

Borbála, Anna, Poki, Tibrii. Esteledik.

BORBÁLA

(Mátyás után nézve.) Álmodom-e ismét tündérszépet, gyönyörűt? Mintha dajkám meséjét hallanám, ő ígérte, hogy egyszer majd az óperencián túlról királyfi jön el értem, hogy szeressen. Boldogan hallgatám akkor és most... reszke-

tek . . . Néni, koboldok játszanak-e velem, vagy igazán való mindez?

ANNA

(*Az elvonuló udvar után bámul.*) Jaj, jaj, öreg tejemet már elveszíttem én is, — ennyi fény! Szédülök belé. Hát ez a te szegény lovagod? Sose hittem volna, hogy voltaképp ilyen szép dalia!

POKI

Ugy-e? pedig eleget láttad.

ANNA

Hiába, a királyok csakugyan mind szépek!

POKI

Pedig az imént még-még különbnek tartál engem, méltatlan apródját?

ANNA

(*Bámészan.*) Hogyan sejthettem volna?

TIBRILI

Persze, az ilyet tudni kell előre . . .

ANNA

Elég a fecsegésből! Egészen bolond vagyok már.

TIBRILI

Bolond vagy néni? Sebjaj, jó társaságba kerültél, én is az vagyok! Legalább ketten leszünk, *(meghajlik)* ép beillünk egy párnak.

ANNA

Ki vagy te? . . . No nézze meg az ember!

POKI

Vigyázz néni, ő a legokosabb ember . . . a király bolondja.

TIBRILI

Igen. Ketten uralkodunk. Mátyás koma a bolondok, én az okosok felett. Ő komolyan teszi bolonddá a világot, én bolondozva okossá.

ANNA

Eh, majd én veled töltöm az időt! Borbála jer!

POKI

(Súgva.) Maradj szép kisasszony!

BORBÁLA

(Remegve.) Oh, félek . . .

POKI

(Súgva.) Éretted jön, nem a király, hanem hű kedvesed, a régi!

BORBÁLA

Érettem jön? erőm elhagy!

POKI

Csitt, a király!

ANNA

Borbála, hamar!

TIBRILI

Néni, te csak olyan légy, mint a gondviselés, résen légy, de ne szólj egy szót sem!

ANNA

(*Indulatosan.*) De igenis, szólok! Leány, jér én velem, fogadj, szót! Átok lesz rajtad, a szégyen könyeivel egy életet sírsz még tele ez óráért! Óh, mit tegyek? Megállj, atyádhoz futok én... (*El.*)

TIBRILI

Ej néni, várjon! Megkérlelem. Ha fél szemére sír is, a másikkal majd nevetni fog! (*Anna után el.*)

BORBÁLA

Néni, ne hagyj el!

KILENCEDIK JELENET.

Borbála, Poki, Mátyás és egy hegedős. A szin egészen besötétedik, feljön a hold. Mátyás fehér lovagi köpenybe burkolva, a hegedőssel megjelenik a terrász mögött. A távolból népiünnepély fojtott hangja.

MÁTYÁS

Sikerült a menetből elszöknöm. Senkisémet látott. *(Megállva.)* A szende bájt Isten álmodhatta-e szebbre? . . . Hol vagy?

BORBÁLA

A király! . . . *(Megragadja Poki kezét.)* A boldogságos Szűzre, ne hagyj el, — lovag, védj meg!

POKI

Magadra hagylak fogságban a gyöngéd szerelemmel. *(Hegedőssel a terrász árnyékába húzza meg magát. A jelenet alatt minduntalan örködve kinéz.)*

MÁTYÁS

(A szökőkúthoz siet.) Szólj, miért menekülsz úgy előlem? *(Hegedős lassu magyar melódiába fog. Borbála egy sikolylyal a lóca sarkába rejtőzik. a lomb alá s eltakarja arcát.)* Megvagy! . . .

Lovagi díjamat, az aranyrózsát hoztam el neked . . .
Mondd, hát mitől félsz úgy?

BORBÁLA

(*Térdre akar ereszkedni.*) Felség, könyörülj rajtam! Felség! . . .

MÁTYÁS

(*Gyöngéden magához vonja.*) Óh ne hervaszd e szóval szép szerelmünket! Nem a király, — kedvesed jött hozzád, — ismerj rám!

BORBÁLA

(*Álmélkodva néz Mátyásra s szeme félve állapodik meg a király kis házi koronáján.*) Felség, nem merek . . .

MÁTYÁS

(*Mosolyogva veszi le koronáját s leteszi Borbála ölébe.*) Te kis bohó, így ni, rám ismersz-e mostan?

BORBÁLA

(*Félve nyúl az ölébe tett koronához.*) Dajkám tündérmeséje . . . (*Észbe kap.*) Király, könyörülj eszelős szolgálódon!

MÁTYÁS

Kis sárga jószág, melynek nagyobb a súlya, semmint ragyogó a fénye! Oly jól esik megpihenni tőle, letenni, angyalom, a te öledbe . . .

BORBÁLA

Az én ölembe?! . . .

MÁTYÁS

De mondsza hát, rám ismersz-e mostan?

BORBÁLA

(Félénken emeli föl szemét Mátyásra s arcát lassan boldog derü önti el.) Felség, merjem-e hinni? Szemeidhez fohászkodom, e szemek nem csalhatnak meg egy szegény, védtelen leányt? *(Ránéz, hosszan.)* Ő az, mégis ő az, a régi, a hű . . . *(Feje lassan a Mátyás páncélos vállára hanyatlik. A hegedős halkán játszani kezd.)*

MÁTYÁS

(Megcsókolja.) Az első édes csók e szűzi ajkáról!

BORBÁLA

(Fölocsudva.) Szerettem egykor egy szegény, hű lovagot, neki szántam első csókomat, vajjon ő kapta-e meg?

MÁTYÁS

(*Hérvél.*) Ő kapta meg, angyalom, ő az, aki szeret!

BORBÁLA

(*Szomoruan.*) Szerettem egykor egy szegény, hű lovagot s álmodtam boldog esküvőről! Azt hívém, angyalok pergetik orsómat, aranyszálat fonnak, aranyszáלבól szőnek menyasszonyi ruhát nékem...

MÁTYÁS

Mondd, hogy szeretsz!

BORBÁLA

Elszakadt a fonál az angyalok kezében és nem lesz nékem soha menyasszonyi ruhám! Egy hű lovagnak szántam, de királynak adtam első csókomat... (*Főlríad.*) Legyen az utolsó! Minden szentekre, engedj bujdosnom szégyenemmel...

MÁTYÁS

Egy második csókot adjál hamar, hogy meghazudtoljad balsejtelkedet!

BORBÁLA

(*Maga elé bámul.*) Koronára hullanak könyeim, sárga arany, nyomtalanul peregnek le rólad, még

csak meg se rozsdásodol tőlük!... Óh nincsen szíve ennek az aranynak!

MÁTYÁS

És ha volna szíve ennek az aranynak angyalom, azt hiszed öled helyett nem fejedre tettem volna a koronát? Te életem egyetlen szép szerelme, — téged illetve meg az... És jaj, nem tehetem! Isten kegyelméből királylyá lehet a férfi, ha koldus gyermeke is, de királynénak születnie kell...

BORBÁLA

(Fölriadva.) Oh, tuss tőlem, vagy engedj menekülnöm! Hallottad az imént? Néped királynét akar, méltót, kit szived is szeressen, nemzedednek is tesszen!

MÁTYÁS

(Megragadja kezét és tartóztatja, komoran bámul maga elé.) Kegyetlen végzet, hát csak az én szívemnek tiltják, hogy szabadon dobbanjon édes szerelemre? Borbála, felejtsünk mindent, tied vagyok, szeress te is!

BORBÁLA

(Mátyás kezére hajolva.) Szolgálódnak születtem én, — a végzet így akarta!

MÁTYÁS

Szeress! Védő angyalként a te szende lelked viraszszon. Mátyás felett, — a te szerető kebleden pihenjem ki a harcok fáradalmaim . . . Borbála, nem tudod te: az élet zordon iskolája volt osztályrészem gyermekkorom óta. Fondor gyalázatok, gyilkos merények és hosszas rabság hervaszták bennem az ifju gerjedelmeket, — a pallos, mely László bátyámnak fejét vevé, felém is sujtott s már mint gyermeket, a hóhér kardjának villanása avatott férfivá engem. Büszkeségem, hogy nem királynak születtem én, de a legkevélyebb nemzet akarata tette meg fejedelmévé Mátyást! Börtönből vittek a trónra. Két hitvesem, kiket nem szívem szerelme, hanem ellenségeim gyűlölete kénytelen adott nekem, a boldogságnak egy sugarával sem melegített föl engemet. Czillei Erzsébet, a cseh Katalin! . . . Elhaltak, mielőtt ismerhettem, szerethettem volna őket. De most megláttalak téged, te elkésett tavasza ifjuságomnak, életem első szerelme s érzem, az utolsó. Te fehér galamb, — légy te a fekete Hunyadi holló párja! Vélem jösz ugy-e?

BORBÁLA

(*Álmodozva.*) A jövőbe szeretnék látni . . . Szégyenembe rejtőzve, érzem, hogy boldogtalan

leszek nagyon, szenvedni fogok sokat, de leg-
alább éretted szenvedek majd. El fog jönni egy-
szer az ismeretlen nő, akit szeretned kell, a
méltó királyné . . .

MÁTYÁS

Csak arra gondolj, hogy szeress!

BORBÁLA

És engem majd elhagysz, de ne feledd, én
szeretni foglak akkor is, mindig . . . Óh, takarj
el a kaján szemek elől palástod szegélyével . . .
Csak egy szívem van, csak egyszer adhattam oda
neked, királyom, kedvesem!

MÁTYÁS

Együtt térünk meg a szép Magyarhonba . . .
Tejjel-mézzel folyó drága föld, hősök bölcsője,
vitézség iskolája, diadalmak hazája! Ott szeressük
mi egymást! *(Átöleli Borbálát, s pár pillanatig
így hallgatják a hegedőst.)*

TIZEDIK JELENET.

Mátyás, Borbála, Poki. Nép.

BORBÁLA

Rettegek, meglátnak, óh ments meg a szé-
gyentől!

MÁTYÁS

(*Köpenyébe burkolja Borbálát.*) Enyém vagy,
jöszte velem a tündér Magyarhonba!

BORBÁLA

Dajkám megigérte . . . Szeretlek, követlek!
(*A nép elől menekülve, mindketten el.*)

NÉP

Hol a király! Mátyás király. Vállainkon hadd
vigyük diadalba!

(*Bejönnek. Tánc. Éljen Mátyás király kiáltások.
Tánc alatt a függöny le,*)

— Vége az előjátéknak. —

ELSŐ FELVONÁS.

Góth stílü trónterem a budai várban, melyet azonban az olasz renaissance pompája tesz derüssé. A kmpolyszerü menyzet a zodiakus jeleivel együtt a csillagos ég constellációját abban a pillanatban ábrázolja, mikor Mátyás király a világra jött. Hatalmas gobelin függöny választja el az előtért a belső teremtől. Jobbról lépcsőzetes trón, ez előtt ajtó, balról szintén ajtó; köröskörül a falak mentén vánkosokkal letakart lócák. A padló olaszos mozaik; a falakat a magyar szent királyok, a Hunyadiak, továbbá „Daróczy László hőstettei“ ékesítik, amint a moldva lándzsáknak neki rohanva földáldozza magát.

ELSŐ JELENET.

Sanzio, majd Bollani és Társa, aztán Beatrix.

SANZIO

(Jön, alattomosan néz körül.) Ma nagy napunk lesz . . . *(Meglátja a belépő Bollanit és Társát.)* Jó reggelt Bollani mester, nos, hogy aludt Velence? Hirekért jösz?

BOLLANI

Sanzio, mi ujság? A király s királyné kibé-
kültek-e már?

SANZIO

Psz!... Az a fattyu Corvin még nem
trónörökös. Olasz ügyünk nem áll rosszul...

BOLLANI

(Társához.) Irjad...

SANZIO

De ördög és pokol! Most ezt a boroszlói
asszonyt játszák ki ellenünk!

BOLLANI

Borbálát, ki itt lakik a vár alatt?

SANZIO

A fattyu anyját... Pszt, a királyné!

BEATRIX

(Indulatosan jön bal felől, óvatosan körülnéz.)
Ti vagytok, hű olaszaim? *(Int, apródok el.)*
Sanzio! *(Halkan.)* Mégse jött levél Milanóból?
(Bollani ágaskodva hallgatózik, társa jegyez.)

SANZIO

Sebaj, — kémünk megbizható!

BEATRIX

Feszületem ma megrepedt ágyam felett,
rosszat sejtek . . . A cseh király, Ulászló sem
felel levelemre.

SANZIO

A cseh király felséged szépségének szófogadó
rabja. Hisz mindenre azt mondja: „Dobzse!“ . . .
Dozse László, gyöngé László . . .

BEATRIX

(Mosolyogva.) Hisz gyöngesége lesz a mi
erőnk. Szemet azért vetettem én reá, — puha viasz
ujjaim közt, azt gyúrok belőle, amit akarok . . .

SANZIO

Egy bábót ugy-e? Bábkirályt . . .

BEATRIX

Ki mellett én leszek az igazi király . . .

SANZIO

Magyar király . . . De a felséges Mátyás?

BEATRIX

(Összeszorítva öklét.) Oroszlán ő . . . legyőzni
nem tudom. Ma még egyszer megkísértem . . .
(A magyar urak megjelennek a háttérben.)

BOLLANI

A magyar urak itt jönnek.

SANZIO

(*Gúnyosan.*) Kedves nép!

BEATRIX

(*Dühösen.*) Vad skytha barbárok . . .

BOLLANI

(*Sanzióhoz.*) Vigyázz, Atilla sarkával még egyszer ránk taposnak!

BEATRIX

(*Idegesen nevet.*) Venite, non mi abbandonare per l'amore di Dio . . .

BOLLANI

(*Az előre jövő urakra nézve.*) Brutta gente!

SANZIO

Maladetta canaglia! (*El, Beatrix és Sanzio jobbra.*)

MÁSODIK JELENET.

Udvari sokaság. Az ajtóknál és a félrehúzott függöny mellett ruthén ajtónállók őrködnek. Báthory, Ujlaki, Szentgyörgyi, Dóczy, Filipecz, Bakócz, Magyar Balázs és Kinisi bevonulnak. Bollani társával híreket szimatolva, jegyezgetve jár az urak közt, később: Zápolya, Székely Jakab.

MAGYAR BALÁZS

(Kezet nyújtva az uraknak) Adjon Isten, régi bajtársak! . . . Bizony, mi már csak a csatatéren látjuk egymást, vagy akkor, mikor udvart állani rendelnek Budára. *(Megrázza Báthory kezét.)* No vajda uram, hát szorul a török Erdélyben, Moldvában?

BÁTHORY

Szorul bizony, — hát a temesi végeken?

KINISI

Ad az Isten ellenséget, mint mindennapi kenyeret. Egy kocsi török-fejet most is hoztam ajándékba a királynak, cserében azért a kocsi magyar fülért, amit a basák Stambulba küldtek . . . Hej, végre-valahára megfogtuk a hitetlent.

SZENTGYÖRGYI

(*Gúnyosan.*) Fogja kegyelmed a törököt, — de vajjon a török elereszti-e?

KINISI

(*Megvetően.*) De el ám! Ha kutyafejü is, becsületesebb ellenség, mint a gróf úr barátja, az osztrák Fridrik, akitől a császári koronát kapta címerébe. Különben, hisz békét kér a török, épp ma fogadja basáját a király.

UJLAKI

(*Lelkesen.*) Hát urak, nagy a Mátyás dicsősége keleten, — de nyugaton is! Itt jönnek a bécsországiak, ni. (*Zápolya és Székely belépnek.*)

FILIPECZ

No, mi ujság helytartó uram Bécsben? Fizeti-e a sarcot a császár?

ZÁPOLYA

Eh, az osztrák csak szóval fizet, de mi meg kardlappal. Úr a magyar Bécsben.

SZÉKELY

De Stiriában is. Hej, urak, magyarul tanul a német!

KINISI

Ördögadta németje! Már én csak jobb szeretem a törököt verni, — az a magyar ember szent kötelessége.

ZÁPOLYA

Hát kegyelmed csak bomoljon napkelet felé, de én azt mondom, nyugatra törjön a magyar. Többet ér az, ha a németet verjük . . .

BAKÓCZ

Többet bizony, Mátyás királynak már is meg van a voksa Ausztriáért a német választók közt . . .

FILIPECZ

Egyszóval: a magyar királynak német császárként kell lennie!

ZÁPOLYA, FILIPECZ, BAKÓCZ, DÓCZI

Császárként kell lennie!

MAGYAR BALÁZS

Hát aztán mire jó az?

KINISI

(*Vállat von és elfordul.*) Hát csak hadd legyen, ha akar, én már csak királyomnak fogom tisztelni azon túl is. Ez a sok pennaforogató, meg talján

szószátyár egészen kiforgatja Mátyást a magyar mivoltából. Pennával akarnak kormányozni! Már mi csak azért se tanulunk meg írni, úgy-e Balázs apám?

MAGYAR BALÁZS

Írtunk mi karddal eleget öcsém.

SZENTGYÖRGYI

(*Báthoryhoz és Ujlakihoz.*) Országos tiszt-ségeken ez a sok jött-ment paraszt nép! (*Kinisiékre mutat.*) Hej, mi már akkor is voltunk valamik, mikor a Hunyadiak még semmik se voltak. Ki ez a Kinisi? Egy molnárlegény, hát a mindenható váradi püspök Filipecz? Egy morva csizma-díanak a fia, hát Bakócz? valami koldusdiák . . .

KINISI

(*Magyar Balázsszal, Filipecczel és Bakócczal áll együtt, kik mind gyanakodva néznek Szentgyörgyiékre.*) Tán bizony megint az őseikről beszélnek ezek a gőgös régi urak? Én vagyok az ős, nem ők, ők már csak utódok! . . . Szentgyörgyi, Gara és a többi? A hány van, mind összeesküdt, mind német, veszedelmet hozott az országra. (*Körülnéz.*) Soká várunk urak, ez az a híres olasz regula? . . .

BOLLANI

(*Társához.*) Irjad: a királyt mindegyre nehezebb megközelíteni! . . . a magyarok féltékenyek az olasz betolyásra . . .

MAGYAR BALÁZS

(*Kinisivel és Dóczival sétál.*) Boroszló? . . . Hej, megöregedtünk azóta vőm uram! Csak a felséges Mátyás vagyon még mindig a régi, fiatalos egészségben. Hja, nem csoda, szép nápolyi asszony oldalán . . .

DÓCZI

Bizony a felséges Beatrix szebb, mint valaha, angyali bűbájosság van benne!

KINISI

(*Megáll.*) Vagy tán ördögi . . . Megbabonázta vele a királyt.

MAGYAR BALÁZS

Pedig bizony már tíz éve, hogy házasok.

BOLLANI

(*Odaférfőzve.*) De azért még ma is az a szentírás, a mit a szép királyné akar. Mindent kivisz a felséges Mátyásnál . . . Nem hiába olasz asszony!

KINISI

(*Félre.*) Ebadta velencése, hogy tudja!

BOLLANI

Csak a velencei követek tudnak mindent...
Hohó, a váradi püspök Corvin Jánosról beszél.

FILIPECZ

(*Köréje gyülekeznek mindannyian.*) A mint mondom urak: csak a mindenható Isten (*keresztet vet magára*) láthat tisztán a felségek viszálykodásában. A király, ki, mint tudjátok, Nagy Sándorként szokott ketté vágni minden gordiusi csomót, az egyszer habozni látszik. Örököst már alig remélhet a felséges Beatrixtól...

MAGYAR BALÁZS

Már bajosan! Hej, pedig de vártuk azt az örököst tíz esztendő óta! A Mátyás fiát!...

MIND

A Mátyás fiát, bizony vártuk.

FILIPECZ

Az országos bizonytalanságban csak egy bizonyos. Napról-napra jobban kiemeli a homályból János herceget. Kitünteti, elhalmozza javadalmakkal...

SZENTGYÖRGYI

(*Félre.*) Igen, a Bánffyak, Garák, meg Perényiek elkobzott javait adja neki. Ma-holnap a leggazdagabb úr lesz ez a Hunyadi-fattyu . . .

SZÉKELY

Hátha nem hit alatt született is, azért az én bajtársamnak, az öreg Hunyadi Jánosnak az unokája ő. (*Szentgyörgyre nézve.*) Jobb, mint egy idegen, Isten éltesse!

MIND

(*Egymásra nézve, vontatottan.*) Hisz az való, Hunyadi vér, — Isten éltesse!

UJLAKI

(*Hevesen.*) És, ha Mátyás király akarná, — mért ne lenne János herceg az örökös?

ZÁPOLYA

(*Vállat von.*) Eh, az anyja . . .

UJLAKI

Be kevély lett kegyelmed, Zápolya István! Kevélyebb nálam, pedig az én apám király volt, bosnyák király. No hát én azt mondom: a magyar király elég hatalmas, nincs neki szük-

sége arra, hogy asszony származásában keressen trónjának támaszt. Egyenranguvá lesz vele minden nő, kit szerelmére méltat. János herceg az ő fia, — ne az anyját, az apját nézzétek! . . .

FILIPECZ

Csakhogy a felséges Beatrix nyilván észrevette a király szándékát és nagyon ellene van a János herceg felmagasztalásának.

BAKÓCZ

Gyűlöli . . .

FILIPECZ

Addig szerette, míg a király papnak szánta, de most, hogy a felséges Mátyás megkérte fia számára Sforza Bianka milánói hercegné kezét . . .

BAKÓCZ

Most vége-hossza nincs a palotában a panasznak, meg a szemrehányásnak.

KINISI

Hát mi lesz, ki lesz erősebb, a király-e, vagy a királyné?

DÓCZI

Szép asszony, nagy az ő szerelmes hatalma a felséges Mátyás felett!

BOLLANI

(*Félre.*) De nagy ám és ha ti tudnátok, a királyné mint dolgozik Milanóban János herceg ellen!... Ezt is csak mi tudjuk, a velencei követek.

BÁTHORY

(*Gögösen*) Hát viszálnak a felségek? No, mi majd csak várunk...

SZÉKELY

(*Ujlakihoz.*) Örül hát Borbála asszony, hogy feljön a napja?

UJLAKI

Nem tudom, nem afféle nagyravágyó fajta. Áldott keresztyén lélek! Sose kért még a királytól semmit, sose fogadott el donációt se maga, se semmiféle rokona számára. Szerényen meghúzódva ott él házában a vár alatt... (*Halkan tovább beszél.*)

BOLLANI

(*Oda figyel, aztán társához.*) Irjad... A király visszatér hozzá. Újra szereti, még mindig szereti...

(*Jelentik: Ő felsége a király. Menet.*)

HARMADIK JELENET.

Előbbiek. Jobb felől belép Ráskai, utána kézenfogva vezeti Mátyás Beatrixot. Mögöttük baldakhin alatt bibornoki öltönyben Hippolyt, Antonia, Kanisay Dorottya, Poki, Sanzio, Tibrili, Ugoletti, Bonfinius, Galeotti és feketeseregbeli testőrök.

RÁSKAI

A felségek! *(Az urak összeszedik magukat a Mátyás parancsoló szeme előtt.)*

MÁTYÁS

Kedvelt híveink, az a szeretet, amelylyel királynénk ő felsége iránt viseltetünk, arra ösztönzött bennünket, hogy unokaöccsét, Estei Hippolyt ferrarai herceget esztergomi érsekké kinevezzük. Mielőtt egyebekbe fognánk, legelső alattvalónkként az ország színe előtt le fogja tenni a hűségesküt kezeinkbe . . . *(Hippolyt és kísérete átvonul a színen s fenékben el.)*

Éljenzés.

KINISI

(Súgva Magyar Balázshoz.) Láta-e Balázs apám, akkora mint az öklöm . . .

MAGYAR BALÁZS

No, ha már Taljánországba küldtek primásért, akkor nagyobbat is hozhattak volna.

MÁTYÁS

Aztán ünnepre hívtunk volna benneteket urak máma, a magyar fegyverek diadalának ünnepére. Évtizedes szakadatlan harcok után legyőzve immár a pogány török, békét kérő basája itt áll ajtónk előtt. Köszönet nektek vitézek! Báthory!... te, aki Béctől Moldváig mindenütt győztél, Magyar Balázs!... te, aki még az olasz Otrantóból is kiűzted a hitetlent... Ujlaki herceg, te a bosnyák végek bástyája és végül Kinisi, te Mars Istennek legkedvesebb gyermeke...

KINISI

Felség, ne add meg a békét, (*kardjára csap*) húszezer embert nekem s Ázsiába verem vissza a pogányt!

MÁTYÁS

(*Indulatosan.*) Hát nem akartam én a békét most sem! Bajazed szultán ellen öcscsét Dsem herceget akartam trónra emelni, hisz tudjátok, hogy egy elrabolt nagynéném révén rokonom ő... Meg akartam menteni az egész keresztvérséget! De im magamra hagynak a kereszt-

tyén fejedelmek, ő szentsége a pápa örzi Dsem herceget s nem akarja nékem kiadni. S a császár? A fondorkodó császár számít legjobban arra, hogy mi magyarok a török ellen elvérezzünk. Félt, hogy római királynak találunk megválasztani engem, Ausztria herceget, hát nem hívott meg a frankfurti választó gyűlésre. Jó, hát békét kötök a törökkel, de csak azért, hogy Ausztriában megvessem a lábamat. Ha tovább is a pogánynyal vesződünk, nyakunkra nő a német. Zápolya! te vagy már büszke Bécsem helytartója s te öreg rokon, Székely Jakab, Stiriám kormányzója . . . És még valamit akarok tinektek mondani, ami atyai szívemnek oly kedves . . . *(habozik.)* Majd odabent . . . Jertek urak! *(A királynét kézenfogva odavezeti a magyar főurakhoz, aztán még hátra szól Ugolettihez halkán.)* Készítsétek elő fiamat, János herceget, mondjátok meg neki, itt az idő, nagyot akarok véle . . .

(Mindannyian jobbra el, csak Bollani és társa maradnak az ajtónál.)

BOLLANI

(Bepillantva a trónterembe.) Írjad . . . fényes fogadtatás . . . *(Trombitaszó künn.)* ajándékokkal belép a török követ. Térdre borúl Mátyás előtt . . . A szultán . . . öt évi békét kér! . . . Most Estei

Hippolyt teszi le az esküt . . . (*Trombita.*) A király fölkel, fogadok, Corvinról akar szólni, de Beatrix karját érinti, Mátyás haragosnak látszik . . . Mi lesz itt? (*A kijövő Tibriúhez.*) No bolond, mi volt odabent?

TIBRILI

A gyerek érseknek leesett a piros süvege a fejről, hát én vettem fel . . . (*Kacag.*)

BÁTHORY

(*Kijön.*) Igen, bolond teszi gyereknek a fejére a Vitéz János érseki kalapját!

SZÉKELY

(*Kijön.*) Ej, mosdatlan gyerekké lesz ez az ország, ennek a szép nápolyi asszonynak a kezében.

TIBRILI

(*Visszapillant a trónterembe.*) El innen, urak, de hamar! Haragosan jön a király; zivatar lesz! (*Mind el, balra.*)

NEGYEDIK JELENET.

Mátyás, Beatrix.

MÁTYÁS

(*Indulatosan jön, Beatrix évődve nyúl utána.*)
Mit művelsz velem, te asszony? . . .

BEATRIX

Csak nem haragszol rám ezért a semmiségért?

MÁTYÁS

Mindenkit legyőztem, csak téged nem foglak tudni legyőzni soha?

BEATRIX

Legyőztél Mátyás, hiszen szeretlek.

MÁTYÁS

Ördög és pokol, hálátlan vagy! Hát nem teszek meg érted mindent? Az egész országgal szembe szállok cselszövő olaszaidért, védem atyádat, a nápolyi királyt a pápa ellen. Csak az imént neveztem ki serdülő öcsédet, Aragoniai Jánost, esztergomi érsekké, ennek halála után pedig ezt a Hippolytot tettem meg primássá, egy még gyerekebb gyereket, ki az orrát sem tudja maga megtörölni... Mindezt csak a te szeszélyes jó kedvedért. De bezzeg ha én aztán egyetlen fiannak, Corvin Jánosnak a nevét említem...

BEATRIX

(Síránkozva.) Ne mondd tovább, megbántasz, asszonyi érzésemben, téged szerető, legszentebb asszonyi érzésemben bántasz meg!

MÁTYÁS

Megbántalak? Ugyan mivel? Azzal, hogy birodalmam számára trónörökösről akarok gondoskodni? Hogy nem akarom csehek, lengyelek, osztrákok, minden idegenek prédájára hagyni? Ah ösmerem én vitéz, de békétlen fajomat, mely maga felett oly nehezen tűr meg királyt a maga fajtájából. Nemzeti dinasztíát akarok most adni a magyarnak. Ah, a férfi csak a jelennek lehet ura, a jövő az asszonyok kezében van. Nekem van fiam, Corvin János és most itt az idő, hogy...

BEATRIX

(*Ajkába harap.*) Hisz szeretem János herceget, a te fiad, de . . .

MÁTYÁS

(*Indulatosan.*) Semmi de, — vége legyen már egyszer ennek az örökös panasznak!

BEATRIX

De gondold meg, egy . . . egy fattyut akarsz trónodra ültetni?

MÁTYÁS

Fattyu?! És ezt te mondod? De hát még ti olaszok beszéltek? Hát a ferrarai Leonello d'Este hat testvérével együtt nem fattyu? Hát

a te tulajdon édes atyád, a nápolyi király, nem törvénytelen gyermek-e?

BEATRIX

(*Összeszorítva öklét.*) Atyámat bántod? ...
(*Kacag.*) Voltakép miért is indulatoskodol most? Hiszen csak meggátoltalak abban, hogy nekem, a királynénak tett ígéretedet meg ne szegjed a rendek előtt!

MÁTYÁS

(*Komorán.*) Igen... újra megigértetted velem, hogy várok még Jánosom felmagasztalásával.

BEATRIX

(*Előre hajol és megragadja Mátyás karját.*) Megigérted... emlékszel-e tegnap, mikor jó éjszakát kívántam neked?

MÁTYÁS

(*Ellágyulva.*) Emlékszem... Hiszen ha karjaid nyakam köré fonod, ha csókjaiddal megbabonázol, akkor megfélelkezem mindenről és megigérek mindent...

BEATRIX

(*Suttogva.*) Szeretsz hát mégis?... Én dühöngő oroszlánom, kit csak én tudok bárányná szelidíteni!

MÁTYÁS

(*Végigsimítva homlokát.*) Nem tudom már, szeretlek-e, vagy sem? (*Merően néz Beatricra.*) Ármányt, — olykor bünt sejtek benned, — olykor megfojtanálak. A forró vágy s a még forróbb gyűlölet közt esztelen hánykolódom...

BEATRIX

(*Szenvedélyesen.*) Csak gyűlölj! — kibékülés-kor annál jobban fogsz szeretni azután...

MÁTYÁS

Ördögöm vagy angyalom vagy-e? Oh, ha tudnék a szemeidben olvasni?

BEATRIX

(*Kacérul feléje hajlik.*) Olvassál drága uram, királyom! (*Egymás szemébe néznek.*) Ah, én a szívedben olvasok Mátyás! Kettős érzés emészt. Ott a vár alatt a kis házban lakik az a másik asszony...

MÁTYÁS

(*Szigorúan.*) Borbála?

BEATRIX

A nevét ki se mondom... gyermeked anyja! Tőle kellett elhódítanom téged, s most — tudok mindent — járni kezdesz hozzá megint...

MÁTYÁS

A király megy el gyermeke anyjához...

BEATRIX

Oh ne védekezzél! Én, a hitvesed, szólok-e valaha érte? Csak járj hozzá... szegény német leány! Én olasz asszony vagyok, tőlem nem szabadulsz Mátyás!

MÁTYÁS

(*Dacosan ragadja meg Beatrix két kezét.*) És ha egy napon eltaszítanálak?

BEATRIX

(*Pillanatra megijed, aztán félve átöleli nyakát.*) Akkor szépen a nyakad köré fonnám karjaimat, így ni! és eszedbe juttatnám szerelmünk észvesztő első napjait... Ah, a közönséges halandók boldogabbak, előbb szeretik meg a lányt, aztán veszik el, — te fejedelem voltál, soh'se láttad előbb a nápolyi királyleányt s csak azután szerethettél meg engem, mikor már mint hitvesedet hoztak karjaidba. Szived másé volt, tudtam, hogy küzdenem kell érte, de örömmel vettem föl a harcot, hisz olasz szivemnek eleme a szerelmi tusa... Emlékszel-e, mikor Fehérvár alatt leszálltam lovamról és hódolón térdelék eléd? Álmélkodva emeltél föl...

MÁTYÁS

(*Álmodozva.*) És megcsókoltalak . . .

BEATRIX

(*Mosolyogva.*) A déli nap hevét hoztam neked szemeimben, a nápolyi tenger viharos mélyét szivemben s a sorrentói rózsák bódító illatát csókjaimban? Te mondtad, te mondtad azt is, hogy szenvedélyem olyan, mint a tarantella csipés, bele kell abba halni, de a boldogságtól . . . Szived másé volt, (*Diadalmasan.*) elhódítottalak Borbálától!

MÁTYÁS

(*Töprengve.*) Elhódítottál . . .

BEATRIX

Tíz éve már annak, de hidd meg, az ember csak azokban az években öregszik, amikor nem szeret, és én mindig szerettelek . . . Mátyás, nézz rám!

MÁTYÁS

(*Ránéz.*) Szép vagy.

BEATRIX

(*Suttogva.*) Érzem, szeretsz még mindig!
(*Félre.*) Itt a perc! (*Fenn.*) No lásd irántam mily igaztalan voltál megint! Hogy én Corvin Jánost

gyülném?! Hisz szerető szívvvel akarok gondoskodni róla. (*Habozva.*) Attól félek, hogy Sforza Biankát a . . . a capuai herceg találja elnyerni János herceg elől . . .

MÁTYÁS

(*Nyugtalanul kel föl.*) Honnan gondolod?

BEATRIX

(*Zavartan.*) Hisz csak úgy mondom . . . Arra az esetre vétesd el vele bátyámnak, Federigo nápolyi hercegnek a leányát.

MÁTYÁS

(*Gyanakvóan.*) Miért? Családotokba akarjátok becsalni a fiamat? . . . (*Indulatosan.*) Nápolylyal akarjátok megfojtani János herceget, mint egykor Endre királyfit? Ördögös cselszövés a hátam mögött.

BEATRIX

(*Félre.*) Ez baklövés volt, új nyilat reá! (*Fenn.*) Esküszöm, megkapod a Federigó leányával Dsem herceget! . . . (*Látva Mátyás haragját.*) No, nem, nem szóltam semmit. (*Mátyás elé megy.*) Minden úgy lesz, ahogy te akarod. Ha tudnád, híven, szeretettel mennyit tettem már Milanóban a János házassága érdekében . . .

MÁTYÁS

(Örömmel.) Beatrix, ha ez igaz volna! Oh, csak a lelkedbe láthatnék . . .

BEATRIX

Mivel bizonyítsam? Szerelmemre fogadjam?

ÖTÖDIK JELENET.

Előbbiek, Poki.

POKI

(A függöny mögül.) Felség!

MÁTYÁS

Te vagy az Poki? Mi baj?

POKI

(Belép.) Egy sürgős levél királyom. (Beatrix látára köntösébe rejti a levelet.)

BEATRIX

(Indulatosan.) Előlem rejtegeted, a királyné elől? Uram király, fenyítsd meg a vakmerőt! (Kikapja a levelet Poki kezéből s Mátyás felé nyújtja, közben a pecsétre pillant s megdöbben, félre.) A visconti sas a pecséten . . . (Poki el.)

MÁTYÁS

(*Felbontja a levelet.*) Mi ez? Maga Lodovico herceg ír Milanóból!?

BEATRIX

(*Félre.*) Egek! . . .

MÁTYÁS

(*Olvassa.*) „Felséges rokon, ezt az elfogott levelet hűségünk jeléül küldjük el neked. Lásd meg belőle, mily nápolyi fondorlatok működnek ellened legközvetlenebb közeledből, de viszont követünk által győződj meg arról is, hogy mind e fondorlatok nem tudtak eltántorítani bennünket tőled és János hercegtől“ . . . Itt az elfogott levél, (*megdöbbenve néz Beatrixra*) a Beatrix írása! (*Olvas.*) „Örömmel hallom, hogy ügynökeink jól működnek Milanóban! Bianka hercegnő már annyira utálja Corvint, hogy inkább Clarissa-apácának, kolostorba megy . . . Csak rajta, fessétek a fattyút még gyűlöletesebbnek, még rútabb, még sántább szörnyetegnek; mert amíg élek, bele nem nyugszom ebbe a házasságba, amíg élek, Corvinból nem lesz magyar király!“ A Beatrix írása. (*Ránéz.*) Az ég szakad le rám, higgyek-e szememnek?

BEATRIX

(*Ideges kacajjal fut Mátyáshoz, mintegy ölelni akarván.*) Az én szavamnak higgy, ha szeretsz!... Ostoba tréfa az egész, tépd szét... (*Elakad, Mátyás tekintete elől rettegve hátrál meg.*)

MÁTYÁS

Mint a ki fekhelyén kígyót talál, riadok észre! Hát olasz komédia volt mind e szerelem? A pokol démonai lakják lelkeket? Hazugság a veséd, ármány a szíved, gyehenna még a lehelleted is... (*Hozzá rohan.*) Ha királyné nem volnál, — de hiszen önmagamat becsülöm meg benned — —

BEATRIX

Uram, bocsáss meg, — eszemet vevé a féltékenység, épp mert téged szeretlek... Uram!

MÁTYÁS

(*Elfordulva, kiszól az ajtón.*) Itt a milanói követ? Az urakat hívatom tanácsba.

BEATRIX

És a királynét?

MÁTYÁS

Többet nem Beatrix. Elszakadt a fonál közöttünk. (*Hosszan ránéz.*)

BEATRIX

Uram hallgass meg! (*Féltérdre ereszkedik. Mátyás el.*)

HATODIK JELENET.

Beatrice, Antónia, Dorottya, Sanzio, Canano.

BEATRIX

(*Magára maradva felkel s indulatosan kap a fejéhez.*) A Solfatara kénköves poklára! Olyan bágyadtnak látszott karjaim közt, azt hittem, mindent merhetek... Elárultak! (*A baloldali mellékajtóhoz fut.*) Antónia, Sanzio! Hol vagytok?

ANTÓNIA

(*Óvatosan belép, mögötte Sanzio.*) Parancsolj felséges asszonyom!

BEATRIX

(*Indulatosan.*) Mit várattatok?

ANTÓNIA

Felséged a királylyal társalgott egyedül...

BEATRIX

Hát nem megmondtam nektek, hogy még ha a királylyal vagyok is egyedül, mindig a

közelemben maradjatok? Mi történt? (*Dorottya belép.*) Ki az ott? (*Félre.*) Ah, Kanisai' Dorottya, Mátyás ez élő és üldözö lelkiismerete... (*Fenn.*) Mit akarsz?

DOROTTYA

(*Mélyen meghajolva.*) Felsőged udvarhölgye vagyok...

BEATRIX

Nem az én akaratomból... (*Felkacag.*) Nos, jó, eredj, nézd meg, szép idő van-e odakint. (*Dorottya állva marad.*) Nem hallod? Ma rossz kedvem van, nem tudok magyarul beszélni csak olaszul.

DOROTTYA

(*Félre.*) Nem is tudtál te a magyar szív nyelvén beszélni soha! (*Meghajolva el.*)

BEATRIX

Segítsetek, — elárultak! A milánói herceg elfogta egy levelemet és elküldte a királynak —

ANTÓNIA

Egek, — melyiket?

SANZIO

(*Halkan, sebesen.*) Azt, a melyikben felsőged a király haláláról és Ulászló szerelméről ír?

BEATRIX

(*Megdöbbenve,*) Azt — hál' Istennek nem!...
hisz akkor már megölt volna . . .

SANZIO

A titkos utasítást Corvin ellen?

BEATRIX

Azt, a legutolsót . . .

SANZIO

(*Önkénytelen tört ránt.*) Benne a nevem?
Nincs . . . (*Törét visszarejti.*) Akkor jó, szolgál-
hatom felségedet tovább. Hm, kijátszottak! Itt
a milanoi követ, Corviné lesz a lány, de azért
csak nyugalom . . .

ANTÓNIA

(*Támogatva Beatrixot,*) Nincsen veszve minden.

BEATRIX

Sanzio, írd atyámnak Nápolyba, testvérem-
nek Ferrarába, írd a Pápának, de mindenek-
felett üzenj szívem szerelmének, a lengyel Ulászló
királynak! (*Egy medaillont vesz ki kebléből és
megcsókolja.*) Ulászló, váltsd be már szavad, jer,
szabadíts meg, hogy tied lehessenek . . . (*Körülnéz.*)
Sanzio, hamar, — ellenem, ki tudja, mire készül
a király!

SANZIO

(*Gúnyosan.*) Ha eddig nem tett semmit, ezután csak lohadhat indulata. Ösmerem: nyári zivatar a magyarok haragja, a menykő után mindjárt barátságosra derül az Ég. A mi bosszunk, az más: a Vezuv rejtett dühe, mely hosszú évekig vár s mikor legmosolygóbb a nápolyi tavasz, kitörni akkor fog... Felség, a király nem fog bántani!

BEATRIX

De kitiltott tanácsából! Antónia, érzem, elvesztettem hatalmam felette...

ANTÓNIA

(*Súgva.*) Hahaha, — a Canano doktor szerelem-porai már gyakran megtevék hatásukat...

SANZIO

S általuk a királyt hatalmába kerítheti felséged megint!

BEATRIX

Nem fog sikerülni, — és tudom is miért. Egy átkos új hatalom dolgozik ellenem: Borbálához jár a király megint!

ANTÓNIA

Tudjuk, fia kerítette meg régi szerelmének a királyt...

BEATRIX

És most. Borbála tüzeli őt a Corvin föl-
magasztalására!

SANZIO

(*Súgva.*) Felség, van patikámban Corvin ellen
szer. Ne feledd, a nápolyi király kényeztetett
bizalmasa valék! Legkegyeltebb orgyilkosa! E
barbárok között a dolog oly egyszerű, hogy mint
mester, szinte szégyenlem magam. Felség, már
látom, magyarrá lettél te is: félsz a gyilkolástól,
habozol . . .

BEATRIX

(*Rémülten.*) Sanzio!

ANTÓNIA

Én jobbat tudok. Kár volna János hercegért!
Tetszik nekem e csinos gyermek, bizzatok rám.
Nápolyi vagyok én is és csókomban több a méreg,
mint a Sanzio patikájában. Hadd csábítsam el,
utánam nem fog kelleni neki többet a sápadt
Bianca. . . .

SANZIO

Felség, a mágus doktor Canano épp ma
érkezett vissza a ferrarai hercegnőtől. Itt van.
(*Balfelől bevezeti Cananót.*)

CANANO

Üdvözlétet és új varázsszereket hozok, királyné.

BEATRIX

Canano, te vagy az? Félek, elkéstél, félek, a bosszura van már időnk csupán. De jaj, rettenetes lesz az! Canano, beszélj!

CANANO

Áttanultam a Salamon Claviculáját és most már biztos vagyok benne, hogy felséged meg van babonázva. Valaki rossz szemet vetett rá...

BEATRIX

Kicsoda? Csak Fridrik császár lehetett, neki van érdekében, neki van szerződése Mátyással, hogy magtalan halála esetére a Habsburgok örököljék a magyar trónt! Hah, a császár valamely kuruzslója tett hát meddővé engemet?

ANTÓNIA

Hátha valaki más?!...

BEATRIX

Borbála?

SANZIO

Persze, hogy ő, felség.

BEATRIX

Borbála! . . . Igen, csak ő lehetett az, az ő bűbajos mesterkedése. Hogy előbb nem gondoltam rá! Corvint nem szabad bánatunk, de a pokol démonait indítom Borbála ellen!

SANZIO

Megszabadítsam talán az élettől?

CANANO

Eh minek? Jobbat tudok. Én nem szóltam felség, pedig már cselekedtem is. Titokban irtam Bécsbe, megnyertem az egyetem doktorait. Náluk vannak az iratok, ők fogják boszorkánynak nyilvánítani a boroszlói asszonyt!

BEATRIX

Sanzio, ez eszme! . . .

ANTÓNIA

Felség, jönnek.

HETEDIK JELENET.

A fenékből jönnek: Ráskai, Poki elől, utánuk Mátyás, mögötte és körülötte Filipecz, Báthory, Zápolya, Ujlaki, Székely Jakab, Magyar Balázs, Kinisi. (A trón függönye mögött hallgatódnak: Antónia, Beatrix, Sanzio.)

MÁTYÁS

(Ráskaihoz, komoran.) Ráskai szolgám, változandó e földön minden s nagyobb ellenségeket melengetek keblemen itthon, semmint táplálhat a pogány dühe odakint. Benned bizom.

RÁSKAI

Éltemnél adhatok-e többet, felség?

MÁTYÁS

Kettőzd az öröket fiam körül. *(Az urakhoz.)* Ne feledjétek, hogy nincs más fiam, kiben atyai szívem gyönyörködhetnék, mint János, liptói herceg. Fejedelmi arát szereztem néki, aki nektek is tessék... *(Beatrix és Sanzio besompolyognak Antónia mellé.)* Halljátok meg, mit fogok felelni a milanoi követnek. *(Int, Filipecz bevezeti Maffeo di Naso-t és ajándékokat hozó kíséretét.)*

Pekár Gy.: Mátyás és Beatrix.

MAFFEO

(*Mélyen meghajolva.*) Maffeo di Naso, a fenséges milanoi herceg alázatos szolgája, ura hódoló üdvözlését a felséges, győzhetetlen Mátyásnak! Már Cicero a „Barátság“-ról írván, sejteté, hogy a jó barátoknak nem illik üres kézzel üdvözölni egymást: fogadd felség jó szívvvel uram e csekély ajándokait. Hatvan rőf aranybrokát a legfinomabb florenzei fajtából s Apelles méltó utódának Lionardo da Vincinek ígérete, hogy egy Madonnát festend számodra . . .

MÁTYÁS

Köszönet! . . . A dologra. Még csizmadiában se szeretem, ha kis lábra nagy csizmát varr.

MAFFEO

Szolgálatodra felség! (*Szavalva.*) Vénusz és Pallasz, nemkülönben a gráciák minden bájai ékesítik Lodovico hercegem unokahugát, a fenséges Bianka hercegnőt, csuda-e, ha ösmeretlenül is, vonzódik már az ifju magyar Marshoz, a fenséges Corvin János herceghez? Uram, Milanó fejedelme, megsejtvén ezt, hogyan szegülhetne ellent az ifjak vonzalmának? Ha te is úgy akarnád, óh király, immár e földön is megköthetnék azt a házasságot, mely a két leg-

keresztényebb fejedelem közbenjöttével az égben számukra már úgy is megkötötett . . .

MÁTYÁS

Úgy akarom . . . Fiam, János herceg e perctől fogva Sforza Bianka hercegné özvegye. A váradi püspök (*Fülípeczre mutat*) fog elmenni Milanóba, hogy per verba de presenti megkösse a házasságot.

ANTÓNIA

(*Súgva Beatrixhez.*) Hallod-e felség?

BEATRIX

(*Öklét összeszorítva.*) Hallom . . .

MAFFEO

Egy csekélység marad még hátra óh király . . . Milyen rang vár a fenséges János hercegre birodalmadban.

MÁTYÁS

Ha Beatrix királynénknak fia találna lenni, cseh és bosnyák királynak tenném meg és Ausztria hercegévé.

MAFFEO

(*Gyorsan.*) És ha nem lenne törvényes örökösöd felség?

MÁTYÁS

(*Az urakhoz fordulva.*) Akkor Magyarország királyi trónja vár rá.

BEATRIX

(*Félre.*) Fattyu! Sánta vagy, utólér még az én bosszum!

MÁTYÁS

Megértettetek hát! (*Maffeóhoz*) Üdvözet uradnak, királyi kegyelmünk veled! (*Mind el.*)

BEATRIX

(*Előrohanva.*) Sanzio hallottad? Irj Ulászlónak!

SANZIO

Nem, megyek Bécsbe! Kuruzsló boszorkánynak akarom látni a Corvin János anyját, kit máglyára vigyen a törvény!

BEATRIX

Egy boszorkány fattyából nem lesz magyar király! . . .

— Fügöny. —

MÁSODIK FELVONÁS.

Borbála háza a budai vár alatt. Előkelő polgári szoba a XV. század német modorában. Balról a fenékben ajtó; jobbról üvegajtó, melyen át a Corvin tanuló szobájába látni. Baloldalt elől a falnál kis oltár, a Boldogasszony képével és mécsessel, e mögött lóca, mellette rokka. Jobbról egy középkori pulpitus, rajta Corvina-könyvekkel.

ELSŐ JELENET.

Corvin, Ugoletti. Bonfinius és Galeotti búcsuzóban.

BONFINIUS

(Könyvet tart kezében és Corvin felé nyújtja azt.) A muzsák véled ifju hercegem! Itt hagytnk a bölcs Ugoletti társaságában, üdülj tovább a klasszicismus kasztáliai forrásánál s a Plato akadémiájának berkeiben. Ezt az új könyvet pedig fogadd szívesen tőlünk...

CORVIN

(Kíváncsi örömmel.) Mester, mely új kincset hozasz megint?!

BONFINIUS

Poliziano küldi neked Firenzéből. Gyarapítsa könyvtáradat, a Corvinát, amelyet felséges atyád neked emel a világ első könyvtárává.

GALEOTTI

Attalus, Ptolomaeus és Caesar nem dicsekedhettek ilyen könyvtárral! Szerencsés ifju, ki egy új Nagy Sándor fia lehetsz s kinek számára atyád itt Pannóniában egy új Athent teremtett. A büszke Corvinus nevet viseled, légy méltó római ősedhez, a nagy Valerius Corvus-hoz.

CORVIN

(Balját Galeottinak, jobbját Bonfiniusnak nyujtva.) Köszönöm jó Bonfinius, neked is ékesen szóló Galeotti! *(Bonfinius és Galeotti el.)*

MÁSODIK JELENET.

Ugoletti, Corvin.

UGOLETTI

(A távozók után néz.) Jeles férfiak, akik a multnak barbár gyűlölete után fölfedezik az eszmék klasszikus békéjét s azt, hogy az ember mindenekelőtt szabadon gondolkodó ember lehes-

sen! Itália szülöttei, humanisták... Jer hercegem, hagyjuk pillanatra félbe a Plató dialógjait és beszéljünk. *(Beteszi a kezében levő könyvet s föl s alá kezd sétálni Corvinnal.)* Galeotti azt mondja: római őseidhez légy méltó, közelebbi példát tudok én: légy méltó felséges atyádhoz!

CORVIN

Ah, igen, mester, jó atyámról beszélj nekem.

UGOLETTI

Hát most, hogy tanulmányaid befejezted, felséges atyád élete legyen legutolsó és legfontosabb könyved. Ősmered az antik világ összes hőseit; lásd most a klasszikus példákat mind megelevenedve Mátyás királyban. Ha Caesart, vagy Augustust akarnám magyarázni neked, kire mutathatnék másra, mint ő reá, ki a törököt annyit veré, Csehországon diadalt veve, az oláhokat legyőzte, a lengyeleket megalázta, Ausztriát jármába hajtá, még Itáliát is fölszabadítá a pogánytól s ki az Oceánt és az Adriát tevé birodalma határaivá! Ha Solont és Lykurgust akarnám fejtegetni, ismét ki más lehetne a példa, mint atyád az igazságos? És végül Periklest, hogy állíthatnám eléd másként, mint Mátyás

király képében? Van-e a múzsáknak nagyobb pártfogója ő nála? Ha este ágyában megleped, Liviust és Curtiust olvassa s a kormányzat gondjaitól tudósai körében pihen meg. Medici Lőrincsel és Ficinóval levelez s nemcsak Firenzében tart harminc másolót, hanem még a messze Göröghonba is elküld tudósokat, akik eredeti kéziratokat fedezzenek fel a Corvina számára. Atyádban ösmerj rá a mult legnagyobb hőseire!

CORVIN

(*Lelkesen.*) A példa szédítő, mester, olyan szeretnék lenni, mint ő!

UGOLETTI

Olyannak is kell lenned, hisz Hunyadi a neved, a Mátyás fia vagy.

CORVIN

(*Búsan hajtja le a fejét.*) A Mátyás fia!... Óh, ha tudnád, mily mondhatatlan büszkeség tölt el e szóra s véle mily sajgó fájdalom!

UGOLETTI

De miért, hercegem?

CORVIN

Mikor dicsőségéről beszélsz, mindannyiszor úgy érzem, szárnyaim nőnek nekem is és hévvel szállok utána a magasba, hogy méltó legyek hozzá. Ott aztán, a lelkesedés magaslatán, egyszerre mintha . . . durva kéz lökne mellbe hanyatt-homlok bukom vissza a földre, szégyenembe . . .

UGOLETTI

Mi dőreség, amit beszélsz!

CORVIN

Ne hitegess tovább! A barátok gyöngéd szavain át hallom én magam körül a világ gúnyos kacaját s ez a kacaj szívem legszentebb rejtekébe nyilallik bele, ott, ahol édes jó anyám szeretetét őrzöm: Elbujdosnék a világ elől. Minek a nagy példa nekem, mikor nem szabad követnem? A Mátyás gyermeke vagyok, de folttal az ő nevén, — az ő fia, de milyen fia! . . . (*Lesüti szemét.*)

UGOLETTI

Szeretett fia, hercegem! És ki tudja, milyen sors vár még rád.

CORVIN

Szegény anyám!

HARMADIK JELENET.

Előbbiek, Borbála, Dorottya.

BORBÁLA

(Imádságos könyvvel kezében balról belép, mögötte Dorottya.) Fiam . . .

CORVIN

(Hozzá fut és gyöngéden megöleli.) Anyám, rád gondoltam éppen . . . *(Borbála vállára hajtja fejét.)*

BORBÁLA

(Megsimogatja Corvin fejét.) Ej, mi lelt Jánosom, te, a jó diák, nem tudtad volna az egyszer a leckédet? *(Ugolettire néz, aki mélyen meghajol.)*

CORVIN

Az élet leckéjét nem tudom még anyám, azt esik oly nehezemre megtanulnom.

BORBÁLA

(Figyelmes szomorúsággal szemléli Corvint.) A sors leckéjét, fiam? Szegény anyád se tudta azt megtanulni soha! *(Egymásra néznek.)* Azért csak szeress fiam . . .

CORVIN
Anyám!

BORBÁLA

Te drága egyetlenem! Az én szeretetem mindennap újra születik bennem fájdalammal... *(Aggódván.)* Istenem, atyád még mindig nem jött meg Fehérvárról...

CORVIN

Ne féltsd őt anyám! Bátory és Kanisay hadait indítja Bécsujhely ellen.

UGOLETTI

Maholnap vissza kell jönnie! Tán már itt is van...

DOROTTYA

Bajosan, a király haragszik a felséges Beatrixra, de még tiszteli benne a királynét s távollétében rábízta Budavárát. Ma még a felséges Beatrix parancsol Budán, ő adta ki a jelzót az őrségnek.

UGOLETTI

Mi ujság van különben a várban?

DOROTTYA

(Jelentősen.) Csak azt tudom, hogy a titkárja Sanzio, valami sürgős hírral épp most jött meg Bécsből. Mi légyen, azt nem is sejtem, de a felség, úgy látszik, szörnyen várta...

BORBÁLA

(*Magának.*) Úgy aggódok, ha nem tudom közelemben . . . Úgy várom, pedig csitt! nem szabad, nincs jogom hozzá. Asszony sorsa a földön szenvedés, várakozás . . . (*Leteszi imakönyvét és rendezgetni kezd.*) Templomban voltam, fiam, imádkozni kettőtökért. Dorottya asszony kisért el. Köszönöm . . .

DOROTTYA

(*Meghajolva.*) Enyém a megtiszteltetés. Ha már a felséges Beatrix elbocsájtott szolgálatából, engedd meg Nagyasszonyom, részesíts abban a jóban, hogy hozzád csatlakozzam és téged udvaroljalak.

BORBÁLA

(*Zavart mosolylyal.*) Nekem nincs udvarom s nem lehetnek udvarhölgyeim. (*Megragadva Dorottya kezét.*) De barátságodat köszönöm, — a fiamért is.

DOROTTYA

Aki nemes lélek van e házban, az veled érez és téged tisztel, Nagyasszonyom! Hű szíved fensége hódolatra készit bennünket. Isten veled. (*Mély meghajlással el jobbra.*)

BORBÁLA

(*Ugolettihez.*) A világért sem, hogy zavarni akarnálak mester! Tanuljatok itt, békében leszek

én rokkám mellett, csak őt, (*Corvinra mutat*) hogy láthassam. (*Megcsókolja fiát.*) Így ni! . . . Folytassátok! . . . (*Leül rokkája mellé és fonni kezd.*)

UGOLETTI

(*Tudákos. mosolylyal.*) Nagyasszonyom, már a klasszikusok szívesen említik ime (*egy könyvet lapoz s egy helyen ujjával megböki*), hogy gyermeke szemléletével soh'se tud betelni az anyai szív.

BORBÁLA

(*Merengve néz Corvinra.*) Hát még az enyém! (*Corvin és Ugoletti a pulpitus mellett helyezkednek el.*)

UGOLETTI

Ifju hercegem, mint mondám, felséges atyád élete legyen utolsó és legfontosabb könyved. Plató dialógjai helyett folytassuk hát a Mátyás király históriáját. (*Oktatva, hangosan.*) A felséges Mátyás tehát elfoglalta Csehországot, cseh királylyá koronáztatá magát és sorra járván új országa városait, egy napon bevonult, — hová? . . .

CORVIN

Boroszlóba . . . (*Halkan tovább tanulnak*)

BORBÁLA

(*Föleszmél és ölébe ejti az orsót.*) Boroszlóba, óh Istenem, szívem dobban. Régen volt és mégis mintha máma történt volna . . .

UGOLETTI

Helyes! — és a lakosság, mint mentő angyalát diadalban üdvözlé Podjebrád legyőzőjét, a daliás ifju királyt . . .

BORBÁLA

(*Álmodozva, félre.*) Én is ott voltam, láttam őt: daliás és szép volt s én olyan ifju, védtelen! Kit dajkám meséje megigért, a tündérkirályfi eljött álruhában, értem jött és én véle mentem. (*Eltakarja szeméit.*) Atyám átka kísért, anyámnak szíve hasadt meg. Ez az orsó, leánykori orsóm, kiesett akkor a kezemből és mikor legközelebb fölvettem, ringó bölcső mellett ültem. Nem menyaszonyi ruhának valót fontam, hanem (*arca földerül*) azért angyalok segíték pergetni orsómat, hisz ők fonnak az anya kezével, szönek ruhácskát az ártatlan kicsinyeknek. (*Halkan dúdolni kezd.*)

A tündér királyfi eljött álruhában,
Elnyerni a leányt víg májusi táncban
Bajnok óriással megvívott érette,
Aranyrózsát szépen elejébe tette,

Akkor nagy csudára, király lett belőle,
Sírt a lány, de azért nem szakadt el tőle,
Óperencián túl elkísérte párját,
Szeretni, szeretni magyarok királyát . . .

CORVIN

(*Figyelmesen hallgatja a dal végét, fölkiált és anyjához fut.*) Anyám, hisz ez a dal, — e mellett altattak engemet!

BORBÁLA

Igen fiam, sírva ezzel altattalak. (*Megölelik egymást.*) Ejnye, hát megint ott hagytad a leckédet, megharagszik a mester!

UGOLETTI

(*Fölkel.*) Egyelőre vége a leckének. Új könyveinket nézni a könyvtárba megyek, majd visszatérek. Addig is a múzsák véled, ifju hercegem! (*El jobbra a fenéken.*)

BORBÁLA

(*Aggódva néz Corvinra.*) Fáradt vagy, fiam?

CORVIN

(*Föl s alá járkal.*) Nem, anyám, hévvel szomjazom minden nemes és szép tudományokra, de olykor elfog a kétség. (*Elgondolkozik.*) Minek

nekem e dicső példák? A nagyravágyás csak vesztetre lehet.

BORBÁLA

(*Maga mellé ülteti Corvint.*) Atyád szent akarata, hogy így neveljenek. Nézz a szemembe, — úgy féltelek, fiam!

CORVIN

Miért anyám?

BORBÁLA

Nem tudom, de mikor atyád bizonytalan nagy terveit hallom, szinte rettegés fog el. Míg kicsiny voltál, egészen az enyém lehettél s én védtelek, most eláraszt a királyi fény, úgy érzem, elvesznek tőlem... Ne hagyd el szegény anyádat!

CORVIN

Nem hagylak el, anyám.

BORBÁLA

Atyád fia vagy, hisz úgy hasonlítasz hozzá, de tán mégis inkább az enyém, mégis inkább egymásnak valók vagyunk mi ketten... (*Magához vonja Corvint.*)

NEGYEDIK JELENET.

Corvin, Borbála, Tibrili, később Poki, végül Mátyás.

TIBRILI

(Lábujjhegyen ugrándozva beszalad jobbról s elneveti magát.) Sírnak, vagy mi? Hé, komám-asszony, jó napot!

BORBÁLA

Nini, — adjon Isten komámuram! No, mi ujság?

TIBRILI

Mindenek előtt az, hogy én itt vagyok.

CORVIN

Tartjuk szerencsénknek. Ülj le.

TIBRILI

Így ni, kutyamódra . . . Köszönöm pajti szivességedet, cserébe mondok érte egy mesét. *(Leül egy alacsony zsámolyra Borbála elé.)* Hallot-tátok-e, hogy a minap kutyavásár volt Budán?

BORBÁLA, CORVIN

Kutyavásár?

TIBRILI

Igen, kutyavásár. Mátyás koma rendezte. A minap álruhában kint voltam véle a tétényi

határban, én okos embernek voltam öltözve, ő meg szegény embernek. Láttunk ott a földeken két gazdát, az egyik jómódu fősvény, hat ökrörel szántott, a másik, a becsületes szegény kettővel kínlódott. Mondja Mátyás koma a hatökrös gazdának: adj oda kettőt ennek a szegénynek! De a fősvény bizony csak kinevetett minket. Mondja erre Mátyás koma a szegénynek: se baj földi, add el ezt a két ökröt, végy a pénzen annyi kutyát, a mennyit csak tudsz, oszt' csak gyere fel Budára, most ott kutyavásár lesz. Megteszi a földi, feljön temérdek kuvaszszal Budára s ott álmélkodva ösmer a királyra. Mátyás nevet, megvesz egypár kutyát; utána a többi urak, szóval elkél minden eb. A pénzen szép hat ökröt vásárol a becsületes gazda s haza megy. Meglátja a fősvény, kérdi, aztán egyet gondol: eladja mind a hat ökrét, s egy sereg kuvaszszal most ő állít be Budára. Nagyot kacag Mátyás koma de kiadja neki az utat, mondván: „hohó atyafi, csak egyszer esett Budán kutyavásár!“ (*Borbála, Corvin nevetnek, Tibrili fölkel.*) Aztán volna még egy másik ujságom is komámasszony. Picike mint a karikagyűrű, de olyan fényes is.

BORBÁLA

Micsoda te?

TIBRILI

Hát az, hogy izé... *(végignéz Corvinon)*
új csizmát kell varratni János öcsémnek.

CORVIN

Ugyan minek?

TIBRILI

Hát csak nem húzhatja ócska szárba a
parádés nadrágját!

CORVIN

Parádés új nadrág is kell?

TIBRILI

Már hogyné kéne az aranydolmány alá?!

BORBÁLA

Aranydolmány is kell?

TIBRILI

Már hogyné kéne, mikor bokrétás korona
lesz a János öcsém fejében?

BORBÁLA

(Nyugtalanul.) Bokrétás korona lesz a fejében?

TIBRILI

Már hogy is ne, mikor templomba megy
egy kisasszonynyal!

7*

BORBÁLA

(*Megrahadva Corvin kezét.*) Templomba, kisasszonynyal?

TIBRILI

(*Ugrándozva.*) Hercegkisasszonynyal esküvőre! (*Meghajolva.*) Bolondnak jó híre, dupla szerencse, vőlegény vagy János öcsém, szerencsét kívánok kelmednek is komámasszony.

BORBÁLA

(*Háborodva.*) Egek, Jánosom vőlegény volna? Honnan tudod? Beszélj!

TIBRILI

Maga beszél az, aki utánam jön. Ehol ni, jön már Mátyás koma!

POKI

(*Sietve jön balfelől.*) Ünnepet hozok, hercegem, vőlegény vagy! Nos, Nagyasszonyom, nem is kérded ki a mátkája?

BORBÁLA

(*Corvin kezét szorongatva.*) Örülnék, de nem tudok, fiam, csak azt érzem, hogy elvesznek tőlem . . .

TIBRILI

Ha mondom, itt a koma!

MÁTYÁS

(*Vadászöltönyben, poros csizmával besiet balról. Szeretettel magához öleli az eléje futó Corvint.*) Fiam, Jánosom... (*Borbála félénken süti le szemeit.*) Borbála!... (*Túláradó gyöngédséggel siet hozzája, de aztán csak a két kezét ragadja meg s hosszasan a szemébe néz.*) Hát már meghozta a jó hírt Tibrili?

TIBRILI

Igen. Amint mondani szokás: bolond szerencsájuk van! (*Tibrili és Poki el a Corvin szobájába.*)

ÖTÖDIK JELENET.

Corvin, Borbála, Mátyás.

MÁTYÁS

(*Kézen fogva Borbálát, maga mellé ülteti a lócára, bal karjával a melléje álló Corvin derekát fogja át.*) Most szállok le a lóról, tegnap ért Fehérvárra a milanói futár s én vitézeimet hátrahagyva előre vágattam; még nem is voltam a várban, még a királyné se tudja, hogy meg-

jöttem. Nektek akartam először meghozni a jó hírt. A váradi püspök hát megkötötte a házasságot, Jánosom, már nem is vőlegénye, hanem hites férje vagy Sforza Bianka hercegnőnek! Borbála, szólj már! Örülsz?

BORBÁLA

(*Megadóan.*) A te szent akaratod, királyom.

MÁTYÁS

(*Szemrehányóan.*) Makacsul királyodnak hívsz, — e percben is?

BORBÁLA

(*Küzdve magával.*) Az vagy . . . nekem annak kell maradnod . . .

MÁTYÁS

(*Hévvél.*) Borbála, nézz rám, ösmerj rám. (*Corvinra pillant és zavartan hallgat el*) Nos, a helyett, hogy örülnél, olyan szomorúnak látszol?

BORBÁLA

Nem tudok magamhoz térni, — bocsáss meg, de félttem Jánost. . .

MÁTYÁS

(*Nevetve.*) Félted a feleségetől? Gyermekes aggályaid ismét! Légy boldog, hogy fiad a dicső-

ség útjára lép. . . És te, gyerek, nem is vagy kíváncsi hitvesedre? . . . Itt az arcképe! *(Egy medaillont vesz elő s mutatja.)*

CORVIN

(Kiváncsian nézi.) A feleségem? — Milyen furcsa, — még sose láttam! De . . . csinos!

MÁTYÁS

Ugy-e, fickó? Hát neked tetszik-e, Borbála?

BORBÁLA

(Megnézi, s egy könyvet töröl le szeméből.) Nem nézem én szép-e, csak azt kérdem, jó-e? János, *(megragadja Corvin kezét)* csak olyan igazán szeressen, mint ahogy anyád szeret!

MÁTYÁS

Anyámasszony-beszéd, hisz csak meg kell egyszer házasodnia! Nézd, hogy megnőtt, milyen delivé fejlődik már. *(Kedvtelve nézi Corvint.)*

BORBÁLA

(Szerényen.) Hozzád hasonlít, uram.

MÁTYÁS

Fiú, gyönyörködöm benned! Álmaim meg fognak valósulni. *(Derűsen.)* Hej, ha arra gondo-

lok, hogy egykor-régen, papot akartam belőled csinálni! Már ki is neveztettelek győri püspök-helyettessé, — na igazán kár lett volna érted; te tán nem is tudod, hogy *(nevet)* egyszer már kiugrottál a reverendából? Örülsz neki, mi?

CORVIN

De még hogy örülök, apám!

MÁTYÁS

Jobb szereted a kardot ugy-e?

CORVIN

Jobban bizony!

MÁTYÁS

(Megöleli Corvint.) Úgyis kell! Az én fiam vagy, — a Hunyadi János unokája s tied is lesz a Gubernátor törökverő kardja! Az én fiam!... micsoda boldog egy szó ez nekem! de aztán annak is kell lenned, ember légy a gáton, szobor a viharban! Nézz a szemembe: sokat küzdöttem magammal, *(elgondolkozva)* még többet másokkal, de most már sziklahegygyé nőtt az akarat bennem és megdönthetlen erősség a te Corvin neved rajta. Győznőd kell és uralkodnod, mert az én fiam vagy, az egyetlen. Hej, nem volt az

könnyü, míg beloptalak a büszke magyarnak szívébe! Dédelgettelek gyermekkorod óta, aztán titokban fegyvereztelek, nem tudva még, csak sejtve homályosan, hogy egykor hatalmasnak kell lenned. Hunyad egyszerű grófja voltál bölcsődben, ma te vagy az ország legelső főura. Tied három vármegye, Árva, Liptó, Túróc, tied száz uradalom, ezer faluval s Troppautól Ratiborig nyolcszoros hercegeként parancsolsz anyai Sziléziában. Tied ma Milano fejedelmi leánya, tudod-e miért?

CORVIN

Atyám, magadtól tán elküldesz idegenbe?

MÁTYÁS

Nem, az én fiam ne asszonyi főköttővel szerezzen koronát! Itt maradsz hazádban...

CORVIN

Köszönöm óh atyám, hogy melletted maradhatok.

MÁTYÁS

Nem az a fő, hogy mellettem maradj, hanem az, hogy utánam te következéssel! Im nagyra jogosítlak én és még nagyobbra kötelezlek. A házassági szerződés szerint cseh és bosnyák király leszen belőled és Ausztria hercege...

CORVIN

Atyám! (*Féltérdre ereszkedik.*)

MÁTYÁS

Vagy még ennél is több. . .

BORBÁLA

(*Aggodalmasan.*) Uram, ne mond ki e nagy szót!

MÁTYÁS

Királya Magyarországnak! S az is leszesz, akarom én! Mátyás lesz az, ki benned még egyszer trónt hódít, (*kezét Corvin fejére teszi*) te benned lesz Hunyadi-házam örökös.

BORBÁLA

Könyörgök óh uram . . .

MÁTYÁS

Kelj föl, hadd lássalak. (*Corvin fölkel.*) Szivedbe legdrágább kincsem teszem: hazám jövődöntőjét. Megőrizd! Im itt a kardom, az segítsen! vedd! (*Átadja kardját Corvinnak.*)

CORVIN

Diadalhoz szokott e kard, majd hozzászoktat engem is!

HATODIK JELENET.

Előbbiek. Poki és Ugoletti megjelennek a Corvin szobájának ajtajában.

POKI

Felség!

MÁTYÁS

Mi az szolgám?

POKI

Ugoletti mester kéreti leckére János herceget.

UGOLETTI

Felséged kegyes engedelmével . . .

MÁTYÁS

Persze, — csak eredj fiam. De ezután ne az elmélkedő bölcseket forgassátok, hanem inkább a hadi könyveket, azt a római Vegetiust, kiből atyád győzni tanult.

(Corvin, Poki, Ugoletti el.)

HETEDIK JELENET.

Mátyás, Borbála.

MÁTYÁS

(A távozó Corvin után néz.) Minek is vártam annyi ideig egy másik fiúra? Hisz itt van, ő az, Jánosom, trónom örököse! *(Borbááiához fordul.)* Borbála?

BORBÁLA

(*Aggódva.*) Királyom, véd meg őt, ne feledd, hogy ha a te fiad is, a dicsőségé, mégis inkább az enyém ő, az én szerelmes szegyenemé.

MÁTYÁS

Ne féltsd Mátyás fiát! Nemzetem nem fog megfélekedezni jótéteményeiről, hálás lesz irántam gyermekemben... (*Melléje ül és megragadja kezét.*) Borbála, ki hitte volna mindezt? Édes emlékek töltenek el... jut-e még eszedbe? A messze Morvában vertem a cseheket, mikor Isten világra küldte őt. Nem lehettem a közelben...

BORBÁLA

(*Lehajtja fejét és úgy bölintgat.*) Emlékszem, óh, hogy vártalak uram...

MÁTYÁS

Csak hetek múlva térhettem meg, hogy diadalmas karokkal öleljelek téged... Óh, de boldogok is voltunk a szép első időben!

BORBÁLA

Az első időben!... Szép volt. De akkor aztán jött...

MÁTYÁS

(*Komorán.*) Igen, akkor aztán jött Beatrix, mert királynénak kellett jönnie!

BORBÁLA

(*Ljedten.*) Uram, megbántottalak? Óh, bocsáss meg . . .

MÁTYÁS

Nem bántottál meg Borbála, csak igazat mondtál. Itt a perc, beszéljünk róla; hát igen, mikor legboldogabbak valánk, jött a királyné s nekem el kellett szakadnom tőled. Hazám java, királyi kötelességem parancsolá, hogy hűtlenné legyek hozzád, igaz szerelmemhez. Szegény Borbála, elhagytalak, óh mily kegyetlenül! . . . De most ugyanaz a királyi kötelesség, mely egykor elszakított tőled, fiad által ime visszavezet hozzád, megtérít első és egyetlen szerelmemnek . . .

BORBÁLA

Királyom! . . .

MÁTYÁS

Nevezz Mátyásodnak! Szeress, mint egykor Boroszlóban, add ide mégegyszer első, legelső csókodat! . . . (*Megöleli.*)

BORBÁLA

(*Nyakába borúl.*) Mindenik első volt, mindenik első lesz . . .

MÁTYÁS

(*Hévvél.*) Mint ifju szerelmes, örülök a magánynak veled ; óh hidd, míg csak a király volt rabja Beatrixnak, az ember bennem, érzem, hű maradt te hozzád. Mintha bűvös mámorból ocsudnám (*körülnéz*), te oldod fel a megbabonázottat, itt nálad szívbeli tiszta érzeményekre éledek. Jobbá leszek, Borbála, a te karjaidban . . .

BORBÁLA

Akkor régen szabad voltál, de most . . . most szerelmünk bűnös! (*Ijedten.*) Hitvesed a királyné . . .

MÁTYÁS

(*Felkel, elkomorodik.*) Nevét se említsd! Elszakadt a fonál közöttem és a királyné közt s nem bogozza azt össze többet semmiféle olasz cselszövény . . .

BORBÁLA

Egek, mi történt? . . . (*Félénken.*) Mátyás, oly indulatosnak látszol.

MÁTYÁS

Hadd törjön hát ki belőlem . . . A poklok démona ez az asszony, lelke sötét fenekére látok most . . . Eh, hisz elfogtam a Beatrix egy levelét.

BORBÁLA

Ellenedre tett volna valamit?

MÁTYÁS

A legaljasabb ármánynyal bujtogatott Jánosunk házassága ellen Milanóban. Hogy megundorodjék tőle a leány, lefestette sánta szörnyetegnek . . . az én fiamat!

BORBÁLA

(*Megindultan.*) Sánta szörnyetegnek az én fiamat? Te egyetlen drága kincsem, téged dobott meg sárral? . . . Miért? Hah, a meddő asszony! Mátyás, látod, tigrisnél veszedelmesebb annak az irigy dühe!

MÁTYÁS

(*Haraggal.*) Jánosunk útjában van neki, hisz magának akarja biztosítani a trónt! De kitöröm én az olasz ármány méregfogát! Környezete, ezek a nápolyi kigyók, kiket udvaromban melengetek s kikben jószágom csak hizlalja a mérget . . . Az a titkár Sanzio, aki nevemre okmányokat hamisított, jaj neki, pallos a fejére! — —

BORBÁLA

(*Csittva.*) Mátyás, indulatod el ne ragadjon . . . (*Megragadja kezét, ránéz.*) Valahogy oly

vért ne onts, amely a királyné palástját beszennyezné!

MÁTYÁS

Szennyes az már az árulástól. Mit akarsz? Rossz bakó az, aki kétszer sujt, gyöngé király, aki kétszer itél.

BORBÁLA

Mátyás, félek tőled, könyörgök, óh kegyelmezz neki!

MÁTYÁS

Te kérsz kegyelmet a gaznak, te áldott lélek?

BORBÁLA

Im, Jánosunkra kérlek!

MÁTYÁS

Az ő nevére mért kívánsz ilyet? Fiam . . . boldog reményem én nekem! Engednem kell, hisz ő vezetett vissza tehozzád. (*Megöleli Borbálát.*) No jó . . . De Jánosunk, vajjon mit is csinál? Menjünk, nézzük meg, hogy tanul-e szorgalommal. (*Derüsen Borbálára néz, aztán el a Corvin szobájába.*)

NYOLCADIK JELENET.

Borbála egyedül. Aztán Beatrix, Sanzio, Antónia, Canano, testőrök.

BORBÁLA

(Egyedül.) Higyjek-e mégegyszer a boldogságban? *(Odamegy az oltár elé s letérdel.)* Boldog-ságos Szűz, véd meg Mátyást, óvjad Jánosunkat és kegyelmezz nekem is, szegény szolgálódnak. *(Buzgóan.)* Miatyánk, ki vagy a mennyekben . . .

(Beatrix jobbfelől a fenékből óvatosan belép; utána Sanzio, Antónia, Canano és testőrök.)

BEATRIX

(Halkan.) Hol rejtezik a kis vipera? *(Körül-néz.)*

SANZIO

(Súgva.) Felséged siessen, a király minden percben itt lehet.

BEATRIX

(Meglátva Borbálát.) Ahá! Istent káromolja, ahelyett, hogy ördögéhez fohászkodnék!

BORBÁLA

(Imádkozik.) . . . és bocsáss meg az ellenünk vétkezőknek . . . Ámen. *(Fölkel, meglátva Beatrixot*

s a testőröket, elképedve támaszkodik az imádkozó padhoz.) Felséges királyné!... Egek, mit akartok?

BEATRIX

(Borbálára támad.) Hogy mit akarok? Még kérned? Te, te... kire nincsen szó, ami elég aljas legyen, te névtelen senki!...

BORBÁLA

(Kiegyenesedve.) Névtelen senki lehetek, nem vagyok sem hitves, sem királyné, de...

BEATRIX

Gyalázatod sarából meg föl mered vetni a fejed? Leányfejjel főkötőt mersz hordani, te... fattyuanyja!

BORBÁLA

(Fölsikolt.) Az vagyok!... De *ki* a király egyetlen fiának az anyja, *én-e*, vagy te? Hol a te fiad? Én bűnhődjek azért, hogy király és ország csalódtak benned?

BEATRIX

Tüzes vassal tépjétek ki nyelvét! Meddő vagyok? Eltaláltad, — hát hisz épp ezért jöttem ide, bűnös rejtekedbe! Te család-, udvar- és országháborító kígyó, neked akarok a fejedre

taposni! (*Dühödten.*) Utána jártam ördögös fondorlataidnak, kuruzsló boszorkány vagy, törvény elé veled, fogjátok meg! (*Cananótól egy pergament tekercset vesz át.*)

BORBÁLA

A mindenható Istenre, ártatlan vagyok!

KILENCEDIK JELENET.

Mátyás, Poki, Corvin, Ugoletti, előbbiek.

MÁTYÁS

(*Benyit Corvin szobájából.*) Borbála sikoltott!... (*Indulatosan rohan előre, megáll Beatrix és Borbála közt.*) A szent feszületre, mi lesz itt?

TESTŐRÖK

A király! (*Eleresztik Borbálát és ijedten hátrálnak.*)

BORBÁLA

(*Mátyás lábaihoz borul.*) Uram, védj meg!

SANZIO

(*Féltre.*) Hohó, kellemetlen meglepetés! Nem maradok az oroszlán barlangjában, mert széttép. (*Mátyás elől bujva, Antóniával hátra sompolyog.*)

CORVIN

(*Borbála mellé térdel.*) Anyám, te jó anyám . . .

MÁTYÁS

(*Beatrizhoz.*) Halljam tehát, mi történik itt?

BEATRIX

Igazságszolgáltatás! . . . Törvény elé azzal a kuruzsló boszorkánnyal, máglyára vele!

BORBÁLA

Uram, halld meg, mivel vádolnak, ítélj énefelettem! (*Testőrök el.*)

MÁTYÁS

Nyugodj meg, itt vagyok én.

BEATRIX

Persze, meleg fekhelyre búvik a szende vipera, a királyi palást alá!

MÁTYÁS

Micsoda merény? Ki meri bántani az én fiamnak az anyját? (*Beatrizhoz.*) Királyné, mi hozott ide?

BEATRIX

Hitvesi kötelességem, felség! Bocsáss meg, ha zavartalak. . . (*Mélyen meghajlik.*) Oh nem

panaszkodhatol, először teszem be a lábam a... szeretőd házába.

MÁTYÁS

Asszony!

BEATRIX

Kiutasítasz? Akkor is csak a törvény elé utasíthatsz s ott a te nevedben fogják eltörni a pálcát e boszorkány felett. Itt a bécsi egyetem doktorainak ítélete, hajtsd végre! (*Mátyás elveszi a pergamentet.*)

BORBÁLA

Isten, ki ártatlan lelkembe látsz. . .

MÁTYÁS

Belátok én is, és itt e földön én vagyok az első bíró, a király! Hazug ármány, (*eltépi és lábaihoz veti a pergamentet*) mit ez ártatlan asszony ellen koholt az irigy gyűlölet! (*Beatrixhoz.*) Hát távollétemben így készítettél szégyen-halált a János herceg anyjának?

BEATRIX

(*Meghajlik.*) Távollétedben csak az igazságot szolgáltam, uram király!

MÁTYÁS

Az igazságot? Hát legyen is igazság, én parancsolom! A mért ártatlanul vádolád ez asszonyt, bocsánatát kérd most!

BOBBÁLA

Minden szentekre uram, kiméelj meg! . . .

BEATRIX

(*Büszkén.*) Király, két korona van a fejemben, a nápolyi, meg a magyar s a szégyen porába találnak hullani; ha makacs nyakam hajlik!

MÁTYÁS

Ha csak a korona gögje bánt, (*odalép Beatrixhoz, s leveszi fejéről házi koronáját*) így ni, most csak asszony vagy, kövesd meg a hamisan vádolt másik asszonyt! Parancsolom!

BEATRIX

(*Magában küzd, végre a földön térdelő Bobbálához megy. Halkan.*) Sajnálom. (*Félre.*) Meghalsz ezért!

MÁTYÁS

(*Visszateszi a koronát Beatrix fejére.*) És most királyné vagy ismét és nem itt, hanem a palotában van helyed!

BEATRIX

(*Meghajolva.*) A te oldaladon felség, ott a helyem mindig.

(*Ugoletti, Corvin és Poki felsegítik Bobbálát.*)

MÁTYÁS

Velem jösz tehát. *(Kezét nyujtva Beatrixnak, menet közben Borbálára néz.)* A király békéje veletek! *(Mind el, ünnepélyesen. Sanzio, Antónia és Canano ünnepélyesen meghajolnak Borbála előtt.)*

BORBÁLA

(Utánuk kiált). Királyné, ártatlan vagyok, de azért mégis bocsáss meg nekem . . . a fiamért! . . . *(Ugoletti és Corvin karjaiból a lócára hanyatlík.)*

— Fügöny. —

HARMADIK FELVONÁS.

A visegrádi királyi palota renaissance-csarnoka. A háttér bal sarkában egy nagyobb ív alatt a terraszkönyöklőjére s az e mögötti visegrádi zöld tájra látni; a fenék szelvényében lépcsők vezetnek fel az oszlopsoros loggiára, melnek hátsó ablakai szintén a kertre nyílnak. E loggia ívei alatt testőrök ülnek és járnak őrködve. A loggia lépcsői előtt jobbra a sarokban baldakhinos emelvényen a királyi ebédlőasztal látszik, négy biboros székkal, alatta a szin szelvényében hosszú terített asztal áll az urak részére. A terem baloldali fala, melyen aranykancsós pohárszékek s a híres ezüst „Egyszarvu“ díszlenek, kisse előre áll, úgy, hogy legelöl a kifőlé vezető folyosó ívei látszanak. A jobboldali falhoz díszes lócák támasztvák, melyéken az udvarhölgyek és apródok helyezkednek el. Jobbra, elől ajtó, ennek közelében asztalka sakktáblával és két székkal.

ELSŐ JELENET.

A függöny felgördültekor épp vége a lakomának. Mátyás babérmkoszorúval fején a királyi asztal mellett áll, baljával Corvint fogja át és épp kocint az emelvényen jobbról ülő Ulászlóval. Beatrix egy

széken lehajtott fővel várni látszik. A hosszú asztal mellől lelkes morajjal kelnek föl a főurak s kezükben pohár. Dóczi, Filipecz, Bakócz, Magyar Balázs, Báthory, Zápolya, Székely, Bonfinius, Galeotti, Ugoletti, Szentgyörgyi, Ráskai, és a lengyel vendég urak. Tibribi is fölkel az emelvény lépcsőjéről.

Zene.

ULÁSZLÓ

(*Állva.*) Örvendek, felséges testvér, hogy látogatóba épp ily családi ünnepre érek hozzád. Születése napján Isten áldja meg fenséges fiadat, János lipthói herceget! (*Éljenzés.*)

MÁTYÁS

Kettős ünnep ez nekem, mert ma, hogy fiamat királyi asztalomhoz ültetem, egyszersmind téged is vendégként üdvözölhetlek Ulászló.

MIND

Éljen a cseh király! (*Kocintanak.*)

BEATRIX

(*Corvinhoz.*) És jó Beatrix nénéd szerencsekívánatait nem fogadnád el? Nem ölelnél meg engem?

CORVIN

(*Kérdőleg néz Mátyásra, aztán megöleli Beatrixot.*)

BEATRIX

No, ne félj, szeress már engemet is egy kicsit!

MAGYAR BALÁZS

(*Súgva, Báthoryhoz.*) Istennek hála, úgy látszik, békesség van a háznál megint!

BÁTHORY

Az ám, a királyné úgy szereti János herceget, hogy majd fölfalja.

SZÉKELY

Csak igazában föl ne falja! Az ördög hisz ebben a talián barátságban...

MÁTYÁS

(*Megszorítva Ulászló kezét.*) Köszönet, hogy visszaadád iglauri látogatásunkat. A császár ellen fontos terveket kell megbeszelnünk!... Addig is a királyné gondjaira bízlak. Sakkjátszmadat csak folytasd vele.

ULÁSZLÓ

(*Beatrixra nézve.*) Viadalra keljek a legszebb királynéval? Kegyes ellenség lesz-e?

BEATRIX

(*Mosolyogva.*) Vigyázzatok királyok! Kedvencem, a szerelmes Ovidius mondja: változékony és ingatag az asszony mindig!

(*Az urak zöme Mátyás és Corvin köré csoportosul. Ugoletti, Bollani, Szentgyörgyi, a terem balfelén előre jönnek. Ulászló ceremóniásan nyújtja kezét Beatrixnak s jobb oldalt előre vezeti őt.*)

MÁTYÁS

Jöjj fiam! ismerd meg atyád harci társait!

BEATRIX

(*Ideges kacérsággal.*) Hát lovagom lész ismét, mint akkor Iglauban? (*Halkan.*) Emlékszel?

ULÁSZLÓ

(*Halkan.*) Emlékszem... szép napok voltak... De mily sápadt vagy, szép királyné, szenvedőnek látszol. (*Előre érnek.*)

BEATRIX

(*Súgva.*) Eltaláltad, szenvedek... többet, mint amennyit büszke vérem elbir. Ulászló... szeretsz még?

ULÁSZLÓ

(*Halkan.*) Beatrix!...

SZENTGYÖRGYI

(*Bollanihoz sűgva.*) S a királyné nem csak János herceggel békélt meg, hanem úgy látszik Borbála asszonynyal is a legédeskésebb barátsággra lépett...

BOLLANI

Tudom... ajándékokkal halmozza el, csalogatja föl Budára. Hm, hm!

SZENTGYÖRGYI

Csudálnám, ha ide is el nem hívta volna! No velencés, mi lesz itt?

BOLLANI

Az egyszer magam se tudom. A nápolyi fortélyon még mi sem tudunk elmenni.

UGOLETTI

(*Keresztet vet magára.*) Isten óvja az igazakat! (*Beatrixra mutat.*) Hisz olyan jámbor, hogy szinte már alázatos.

BOLLANI

(*Félre.*) Ostoba könyvmoly! A jaguár is meglapul, mielőtt ugráshoz készülne!

BEATRIX

(*Súgva.*) Oh, hogy vártalak! . . . Látod, mi készül itt? Ez a fattyu lesz a király! Fogadalmunkra gondolj, szabadíts meg, óh segíts! . . .

ULÁSZLÓ

(*Súgva.*) Az egekre, csillapítsd hevedet!
(*Fenn.*) Tán folytatnók iglauri sakkjátszmánkat?
(*Leülnek az asztalkához.*) Ott felséged nyert, szép királyné . . .

BEATRIX

(*Súgva.*) Most én vesztek, vesztem a játszmát, de asszony vagyok és csalni fogok, mert nyernem kell. Halld hát, mi történt levelem óta.
(*Tovább suttog. Mátyás körül ezalatt a háttérben Corvint ünneplik. Az urak hódolva ajándékokat nyújtanak át, mély meghajlással vonulnak el előtte.*)

BÁTHORY

(*Gőgösen veti föl fejét.*) Ördögadta, nehezen hajlik ez a Báthory nyak!

SZENTGYÖRGYI

(*Súgva.*) De hát akarja-e a nemzet?

MAGYAR BALÁZS

Meg se kérdezték.

FILIPECZ

A király akarja.

BONFINIUS

(*Egy könyvet nyújt Corvin felé.*) Fenséges hercegem, e visegrádi paradicsomból, mely Mars és Athéne legszebb laka e földön, egy ragyogó új nap kél fel. Te vagy az (*hangosan*) királyfi!... Születésnapodra fogadd a hű Bonfiniustól *Epigrammái* kötetét.

MÁTYÁS

(*Örömmel.*) Hadd lám, te mit hozasz, derék Galeotti?

GALEOTTI

(*Könyvet nyújt Corvin felé.*) Fenséges hercegem, szerény e könyv, mert én írtam, de mégis örök időkre dicső leend, mert felséges atyádról szól. Címe: „De dictis et factis Regis Mathiae“, téged (*tüntetően*) a magyar trón örökösét atyád e jeles mondásai tüzeljenek nemes tettekre!

BEATRIX

(*Súgva Ulászlóhoz.*) Nézd, hogy kényeztetik a tányérnyaló tudósok! A király még nem merné, ők már trónörökösnek szólítják.

MÁTYÁS

(*Boldogan.*) Nos fiam, nem kérsz jutalmat barátaid számára? Elég nagy e könyvek fedele,

rakd ki aranyokkal . . . (*Dóczy odalép Corvinhoz egy erszénnyel s Corvin aranyokkal rakja ki a két könyv fedelét.*)

BEATRIX

(*Súgva Ulászlóhoz.*) A magyar trón rád vár, téged illet, nem azt a fattyút! Még habozol, mikor a koronához az én szerelmem az út?

TIBRILI

(*Bonfinius és Galeottihoz.*) No, tudósok lehetek, de okosak mégse vagytok! Hát ily kis lapocskák helyett nem jobb lett volna egy mértföldes árkusra írni azt a sok bölcseséget?

MÁTYÁS

De most folytassuk a vitát! Itália szülöttei, ti művészek és tudósok, szeretek köztetek lenni. (*Két olasz tervrajzot mutat Mátyásnak.*) Baccio, Cellini! Szépre építsd budai, tatai és pozsonyi palotáimat. Te, Benedetto da Majano, látom, Medici Lőrinc barátom ízlését hozod Pannoniának. . . Nos, Bonfinius, beszélj nekünk a jó és a rossz kormányzatról! (*Bonfinius és Galeotti Corvinnal vitát kezd.*)

BEATRIX

(*Súgva, Ulászlóhoz.*) S nekem túrnöm kell, hogy a fattyú anyját, azt a Borbálát, szégye-

nemre az udvarhoz rendeli! Látni fogod mindjárt, királynéként, hogy vonul be.

ULÁSZLÓ

Tudom, ő a titkos mozgatója mindennek. *(Lopva hátra pillant.)* De Mátyás hatalmas! . . .

BEATRIX

Jer sereggel és tégy hitveseddé engem. A főuraktól ne félj, — hadban imádják Mátyást, mikor diadaltól mámorulnak, — de békében már régóta nehéz rajtuk az oroszlán talpa. Ők akarnak uralkodni, kapzsiak, véled lesznek, az idegennel. . .

CORVIN

(Vitakozva.) Az olygarchiában van a veszedelme a mőnarchikus jó kormányzatnak. A főurak gőgjükben inkább idegennek fogadnak szót, mint a maguk fajtájából valónak. . .

SZENTGYÖRGYI

(Félre.) Jól beszél, csak neked még meg ne gyűljön a bajod velük!

MÁTYÁS

(Corvin vállára téve kezét és körülnézve.) Épp azért kell erős király a trónra! No de elég volt az elméletből!

ULÁSZLÓ

(*Sakkhúzást tesz.*) Királyné vigyázz! Királyodnak vége!

BEATRIX

De itt a királyné! (*Megragadja Ulászló kezét.*)
Ha Mátyás meghal, itt vagyok én! (*Mind el,
Ulászló Mátyáshoz csatlakozik.*)

MÁSODIK JELENET.

Előbbiek, Sanzio, Antónia jobbról belopóznak.

SANZIO

(*Súgva, Beatrixhez.*) Felség, Borbála asszony érkezik!

ANTÓNIA

Jön föl a palotába.

BEATRIX

(*Folytattan.*) Ha szégyenem árán is, de végre itt van, hatalmamban!

SANZIO

Most, vagy soha! Budán nem boldogulunk vele, megpróbáltam mindent. A király őrizteti, mint a szemefényét.

ANTÓNIA

Borbálában van a felséges úr ereje, ha ma nem végzünk vele, holnap Corvin király! Nélküle

Mátyás támaszát veszi, habozni fog s a gyász alatt mi időt nyerünk . . .

BEATRIX

(*Nyugtalanul.*) Hát mit akartok Borbálával?

SANZIO

Megtudtam, hogy nem időzik itt soká. Hála-
imára egy szent remetéhez készül a hegyek közé.
Csapatom kész, rablók fognak rajta ütni, az hivén,
felséged utazik. Bizza rám felséged . . .

BEATRIX

A merény veszedelmes, várj még!

ANTÓNIA

Ott jön . . .

HARMADIK JELENET.

Előbbiek, Borbála, Pokitól és Ujlakitól támogatva megjelenik a folyosóban baloldalt elől. A királyi társaság a szín közepén hátrább áll, úgy, hogy nem vehetik észre a jövevényeket.

UJLAKI

Bátorság, Nagyasszonyom, ne félj!

BORBÁLA

(*Hátralépve.*) Ne kényszerítetek, nem való vagyok én ide, királyi udvarba.

BEATRIX

(*Borbálához siet, megöleli.*) Jó asszony, jér beljebb, fiad, a király, az egész ország várnak rád.

BORBÁLA

Óh felség, a szégyen pirja futja el arcomat... Bocsáss meg, nem akartam én ide tolakodni, nincs jogom hozzá, de... a király parancsolta!

BEATRIX

Szívesen lát a királyné is! Te vagy a János herceg anyja, nem én, te vagy az első személy...

BORBÁLA

Óh ne mond, királyné, ne tégy meg oly nagyra, hogy méltó lehessek haragodra... Könyörgök, ne lásson itt engem senki. Csak egy sarokból, rejtve, hogy benne gyönyörködhessem... (*Előbbre lép.*) Ott vannak, Mátyás, Jánosom! A királyi fénytől alig látom benne többé a fiamat.

MÁTYÁS

(*Ulászlóhoz.*) Jer testvér a tanácsba! A császár Miksa fiát választatta meg római királylyá, de sem téged, a cseh királyt, sem engem a másik cseh királyt és Ausztria herceget, nem hívott meg a birodalmi tanácsba. Sereggel fogunk til-

takozni. *(Királyok és udvar el. Corvin szintén menni készül.)*

BORBÁLA

(Halkan.) Fiam!

CORVIN

(Borbálához fut.) Anyám! *(Megölelik egymást.)*
Atyám ép most kérdezte, itt vagy-e?

BORBÁLA

Ne szólj, az egekre, hagyjad!... Láttalak én fiam és a szívem szakadt meg, nem tudom a nagy örömtől-e vagy a rettegéstől.

BEATRIX

(Tréfásan.) No, rettegésre csak nincsen okod!... *(Átöleli s az asztalkához vezeti. Antónia kelletlenül segít neki. Borbála leül.)*

ANTÓNIA

A királyné kitüntet jóakarásával.

BORBÁLA

Igen, a felséges királyné oly kegyes!... Ne haragudj, szegény tejem kissé zavart. Mint hogyha álomban járnék. *(Megborzad.)* Olyan különös... Szegény atyámat és anyámat látom

egyre, a régi megvetéssel és haraggal néznek rám és mégis ijedten, mintha félténének, óvnának valami rémtől. Jó Anna néném, ő kiált felém, de szavát nem értem... (*Eszelősen néz körül.*)

CORVIN

Anyám!

BORBÁLA

Csitt! Ne is nevezz anyádnak! Felejts el! Eredj, kérd a jó királynét, itt a palotában ő legyen anyád.

BEATRIX

No jér, ölelj meg! (*Corvin félve hozzá megy.*)
De mily csinos gyerek vagy! (*Meghatottan.*)
Most látom csak, hogy hasonlít az én Mátyásomhoz.

BORBÁLA

(*Örömmel.*) Az én Mátyásomhoz, ugy-e?
(*Észbe kap, fölkel.*) Királyné óh bocsáss meg...

BEATRIX

(*Kevélyen.*) Ne feledd el, hogy Mátyás az enyém, (*halkan*) az enyém is... (*Kacag.*) De hagyjuk ezt, szeressük egymást! (*Átöleli Borbálát.*)

NEGYEDIK JELENET.

Előbbiek, Tibrii, Mátyás.

MÁTYÁS

(*A hajlongó nápolyi követtel jön be a fenék jobb oldaláról.*) Ranzanó püspök, mondd meg uradnak, a nápolyi királynak, hogy szünjék meg leánya érdekében zaklatni bennünket. A felséges Beatrix soh'se lehet halálunk után magyar király, a magyarok inkább egy szálíg levágtják magukat, sem mint, hogy asszonyi uralom alá kerüljenek. Mondd meg, — én ismerem a magyarokat, harminc év óta tartom féken őket... (*Követ el.*) Hol van Borbála?

TIBRILI

(*Félre.*) Bárány a farkas körmei közt, ... akarom mondani... (*fenn*) ott ni, a felséges királyné karjaiban!

MÁTYÁS

(*Odanéz és pillanatra megdöbbenve áll meg.*) Borbála, hogy vártalak az ünnepélyre!... Parancsomnak mért szegültél ellen? (*Szigorúan.*) Nem azt akartam, hogy rejtőzzél az ország szeme elől, hanem azt, hogy mindenek lássanak, mindenek fejet hajtsanak a fiam anyja előtt, akit a minap bántani merészkedtek. (*Gyanakvoán néz Beatrixre.*) Talán tartóztatott valaki?

BORBÁLA

Senki! én vagyok bűnös, egyedül, a legnyájásabban maga a felséges királyné akart bevezetni és én neki se fogadtam szót. A királyné oly jó hozzám és . . . (*Suttoqva.*) a fiamhoz . . . olyan kegyes!

BEATRIX

Köszönöm, jó asszony.

MÁTYÁS

(*Baljával Borbála kezét, jobbával Beatrix kezét ragadja meg.*) Valóban? Hálás vagyok Beatrix! Sérteni nem akartalak.

BORBÁLA

(*Aléltan.*) E boldogság vagy boldogtalanság, — eszemet vesztem. (*Elalél, Beatrix föl akarja tartani, de látva, hogy Mátyás megfogja a kezét, hirtelen visszalép Antóniához és Sanziohoz. Borbálát Corvin fogja föl.*)

MÁTYÁS

(*Halkan, gyöngéden.*) No térj magadhoz, hát mi baj?

BORBÁLA

(*Fölocsudva.*) Már semmi, boldog vagyok! a te közeledben!

CORVIN

Anyám, fiad is itt van! (*Mátyás megszorítja baljával Corvin jobb kezét.*)

BEATRIX

(*Súgva Sanziohoz és Antóniához.*) Ime itt a család, itt vannak ők a boldogok! És én alázatosan kell, hogy nézzem mindezt.

MÁTYÁS

Szívem örül, megbékéltetek hát? Köszönöm...

TIBRILI

(*Félre.*) Mi dőre hit! Mulandóság, a te neved: szeretet, s ami sose múlik el, azt úgy hívják: gyűlölet...

BEATRIX

(*Megragadja Mátyás kezét s félrevonja őt.*) Uram, meg vagy elégedve velem? Látod, lemondok, megalázkodom, hogy kedvedre tegyek. Fiad anyját üdvözlöm, mint udvarhölgye mulattatom, feledsz-e mindent?

MÁTYÁS

Feledek, jó...

BEATRIX

Mindent? Mátyás nézz a szemembe! Lész-e hozzám úgy, mint régen? Ha szeretsz, add bizonyoságát, ölelj meg most itt engem, hitvesedet!

MÁTYÁS

(*Ránéz, aztán elfordul.*) Gyöngékedésre most nincs időm. Az országos tanácsban Ulászló vár reám. (*Borbáldához lép.*) Te csak maradj itt, fiadra bízlak vagy ha ő is úgy akarja, a királynéra. De itt maradj, az esti ünnepen a trónörökös anyja lész. Jertek! (*Súgva búcsúzik Borbálától, aztán Poki és Ujlakival el.*)

BEATRIX

(*Sanziohoz súgva.*) Visszautasított! . . . Fölajánlott csókomat, mint szennyes sarat csapta vissza az arcomba? jó . . .

SANZIO

Habozol még? (*Tőrére teszi kezét.*) Cselekedhetem?

BEATRIX

(*Bólint.*) Rajta!

TIBRILI

(*Borbálával és Corvinnal beszél.*) Valahogy el ne menjen komámasszony! A koma parancsolta, én csak azt mondom, maradjon!

CORVIN

Igen maradj!

BORBÁLA

Óh, nem véteni akarok én atyád parancsa ellen. Visszajövök én hamar. (*Beatrixhoz.*) Fogadalmat tettem, hogy idejövet a szomszéd völgybe, a szarvaskúti remetéhez zarándokolok. Szent férfit, imádkoznám véle . . .

TIBRILI

De a koma azt parancsolta . . .

BEATRIX

Bolond, hallgas! (*Borbálához.*) A célzatod szent, hát nem is tartóztatlak.

SANZIO

(*Beatrixra sandítva.*) Estére itt lehet. (*Meghajol.*) Én ismerem a járást, egy rövidebb úton elkísérlek.

BEATRIX

Hű emberem! (*Évődve.*) Ne félj, nem mondom el a királynak, hogy itt hagyál . . .

TIBRILI

(*Nyugtalanul.*) Talán majd a komámasszony-nyal mék én is.

BEATRIX

(*Szigoruan.*) Bolond, te itt maradsz! Moccanni se merj . . .

BORBÁLA

(*Meghajol.*) Felség, köszönet, sok jószágodért.

CORVIN

Anyám, egyedül vagy, veled megyek.

BEATRIX

(*Édeskésen.*) Hogyan, te itt hagynád Beatrix nénédet?

BORBÁLA

A felség oly kegyes, — maradj fiam! (*Corvint öelve, a háttér felé megy, mögöttük Sanzio, aki alattomosan néz vissza Beatricxra.*) Az Isten áldjon!

CORVIN

Anyám, egyedül mész?

SANZIO

Hisz én is itt vagyok! Majd szólok embereimnek. (*Fölkacag. Borbála és Sanzio integetve el. Antónia Corvin után fut s kacagva fogja be a szemét.*)

ÖTÖDIK JELENET.

Beatrice, Corvin, Antónia, Tibrii. (Beesteledik, viharos, vörös naplemente az erkély mögött.)

ANTÓNIA

Bohó fiu, találd el, ki fogott meg?

BEATRIX

(Nyugtalanul félre.) Az ég im elsötétül, ez a gyerek oly nyugtalan... *(Fenn.)* Jer ide kis levente és mulattass engemet! *(Tibriihez indulatosan.)* Bolond, nem tudsz víg lenni kicsit! Majd elcsapatlak! Eredj, italokat hozass.

TIBRII

(Ránéz nyugtalanul, félre.) Majd olyan bolond találok lenni, aki akkor is kimutatja a foga fehérét, mikor nem kacag. *(El.)*

ANTÓNIA

(Corvint Beatricehez vezetve, suttog.) Mondom, kis férj vagy már és udvarolni kell tanulnod!

BEATRIX

(Kacérul.) Hadd lássalak csak! *(Corvin le-térdel Beatrice elé s fejét az ölébe hajtja, Antónia mellé térdel.)* Szent Januáriusra, Antónia, szép fiu!

ANTÓNIA

A csunya, rám se néz!

BEATRIX

A királyra hasonlítana? Szébb nála, hahaha, leányosabb! Nézd, mily finomak a kezei, akár egy kisasszonyé, no igen, az anyjáé... Haja mily selymes, arca szelíd, szemei ábrándosak. A nyakad? *(Megragadja a nyakát, Corvin visszariad.)* No ne félj!... *(Nevet.)* Ha most én volnék itt a feleséged, *(indulatosan)* az a... Sforza Bianka, mit művelnél vélem?

CORVIN

(Habozik.) Megölelném...

ANTÓNIA

Hogyan? Mutasd meg, hercegem!

CORVIN

(Megöleli.) Így ni!

BEATRIX

(Kacérul.) Te kis bolond... talán meg is csókoltád?

ANTÓNIA

Csókoltál már valaha asszonyt?

CORVIN

(Pirulva.) Még nem.

ANTÓNIA

(Nevet.) Hát hitvesedet hogy fogod megcsókolni?

CORVIN

Még sose láttam. De... tudom. *(Megcsókolja Beatrixot.)*

BEATRIX

Elég, elég!... Ej adta kis lovagja, mily tüzes! No, most elaltatlak, mint egy pólyás babát. *(Ringatja a fejét.)* Aludjál, álmodj szépeket! *(Villámlás, menydörgés; félre, aggódva.)* Már messze lehetnek...

CORVIN

Menydörög... anyám után mennék!

BEATRIX

Lári-fári! Jer, koccintsunk! *(Koccintanak.)* Édes anyád egészségére! *(Nagyot villámlik, Beatrix kiejti a poharat kezéből.)* Sebaj, itt egy másik! *(Más poharat vesz.)* Igyál, hadd lám, férfi vagy-e? A mi egészségünkre! *(Corvin mámorosan dől hátra Beatrix ölébe. Künn vihar.)*

CORVIN

(Mosolyogva.) A világ úgy forog velem...

ANTÓNIA

(*Gitárt vesz kezébe és melléje hajol.*) Majd én szépet mesélek neked, vagy inkább daloljak?
(*Dalol.*)

Zene.

A királyfit hívják esküvőre . . .
Szeretője ép búcsuzik tőle,
Egy utolsó dalba önti bánatát,
Óh csak egyre kéri a király fiát:
Hogy a versek vége szép lehessen,
A végsorhoz rímet ő keressen“ . . .

A királyfit hívják esküvőre . . .
Menne ő, de nem mehet a dőre!
Kedvesének hű szemébe les,
Versvégekre szép rímet keres.
Ám a méla búcsúszóra: „ég veled“
Arra rím csak újabb, édes (*megcsókolja*
Corvint) csók lehet! . . .

Kis bolond, szeretsz? (*Menydörgés.*)

CORVIN

(*Mámorosan.*) Úgy szédülök . . . mi lelt engem?
(*Villámlik.*) Mint hogyha kiáltást hallottam volna a távolból . . . Anyám! (*Felugrik.*)

BEATRIX

(*Háborodottan.*) Rajta, szóljon a zene!
(*Az erősödő zene szava mellett belejtenek a táncos párok.*)

HATODIK JELENET.

Előbbiek, Az udvar.

ULÁSZLÓ

(*Beatrixhoz lép.*) Királyné, ezt a táncot lejtenéd velem?

BEATRIX

(*Karjába dől.*) Ulászló, most ne hagyj el!
(*Középen lejtének, mellettük Corvin és Antónia.*)

MÁTYÁS

(*Pár főúrral daliásan bejön.*) A szövetség tehát megvan, legyen ez ünnep estéjén nagy vigasság! Csak rajta, mi büszkén lejtének! De valakit nem látok . . . Hol van Borbála?

TIBRILI

(*Mátyáshoz siet.*) Uram király . . . (*Fülébe súg.*)

MÁTYÁS

Mi az, Beatrix, hát elengedéd? Beatrix!

BEATRIX

(*Tánc közben súgja Ulászlónak.*) Szeretsz, nem hagysz el?

ULÁSZLÓ

Szeretlek! . . .

BEATRIX

Hogy hitveseddé tész, megesküszöl?

ULÁSZLÓ

Megesküszöm! . . . (*Megállanak.*)

MÁTYÁS

Beatrix, hát felelj, hol van Borbála? A trónörökös anyja?

BEATRIX

(*Lihog.*) Uram! . . . (*Hátul zavar, a zene megszakad.*)

RÁSKAI, UJLAKI

Felség! Ott hoznak valakit!

MIND

Mi történt?

HETEDIK JELENET.

Előbbiek. Borbálát halottfehéren és véresen támogatja be két tépett fekete vitéz a táncolók közé. Később Kinisi.

MÁTYÁS

(*Felordít.*) A szent feszületre! (*Borbálát előre hozzák s Ráskai, Ujlaki, Székely, Corvin, lefektetik.*)

CORVIN

A mámorból hogy ébredek, anyám!

MÁTYÁS

Borbála, nézz rám, beszélj! (*Leborul mellé.*)

BEATRIX

(*Félre.*) Megtörtént! (*Fölsikolt.*) Uram király, én ellenzém, a remetéhez akart elmenni, nyilván rablók ütöttek rajta!

KINISI

(*Előre tör, mögötte két más fekete vitéz von-szolja Sanzio marcangolt, élettelen alakját.*) Rablók? Budáról épp jókor jövék vitézeimmel! Az egyik rabló itt van!...

MIND

Sanzio d'Aversa!

KINISI

Csak futni láttam s aki fut, gyáva gaz-ember, hát utána suhintottam, de mentém ujja-ban benn volt a buzogányom.

MÁTYÁS

Borbálám! Óh a mennyeket megostromolnám érted! (*Fölugrik.*) Hah, a nápolyi ördögfajzat!

BEATRIX

Hisz én küldém Borbálával, bizonynyal védte őt!

UJLAKI

(Egy tört híz ki Borbála ruhájának fodrai közül.) Im, itt a gyilkos töre!... A Sanzioé! Nézzétek, hüvelye üresen lóg le övéről!

MÁTYÁS

(Torkon ragadja Sanziót.) Felelj, te poklok ördöge!

BEATRIX

(Aggodalmasan lesi, vall-e Sanzio, félre.) Belefojtotta a lelkét... Vége, nem fog tudni rám vallani...

MÁTYÁS

(Sanzio élettelen hanyatlík le kezei közül.) Halál, ime te véded a gazokat, halál, megfojtánalak!... (Beatrixra tör.) Felelj te most!

ULÁSZLÓ

Király! (Bakócz, Dóczi, Filipecz körülállják Beatrixot.)

BAKÓCZ, DÓCZI

Mérsékeld indulatod óh király!

FILIPECZ

(Közbelép.) Felség, királynédnak személye szent!

MÁTYÁS

Igazatok van . . . (*Hosszan néz Beatrixra.*)
 A némaságából úgy is többet olvasok ki, mint
 amennyit hazugszóval letagadna! (*Borbála mellé
 borul.*) Borbála, nézz rám, Mátyás az, aki esdekel!
 Beszélj, ki tette ezt? A királyné?

BORBÁLA

(*Tagadólag int.*) Nem . . .

ULÁSZLÓ

No lám! . . .

AZ URAK (*Beatrix körül*)

Nemet intett! . . . (*Moraj.*)

BORBÁLA

(*Gyöngén.*) A királynét kérjed . . . (*Beatrix
 némi távolból féltérdre ereszkedik*) hogy jó legyen
 fiunkhoz . . . (*Meghal.*)

MÁTYÁS

Borbála! Vége . . . Az én élttem költözött el
 belőle. (*Megtörten hanyatlík le.*)

BEATRIX

(*Fölkel, sűgva Antóniához.*) Bosszu, kelyhed
 édes! Gyökerestől kitépve a fattyuhajtás. (*Borbá-*

lára néz.) A trónörökös anyjával meghalt fiadban a trónörökös is.

FILIPECZ

Istennek intő ujja ez! (*Moraj.*)

ULÁSZLÓ

(*Mátyáshoz.*) Király, megtört a gyász!...

MÁTYÁS

(*Fölkel.*) Csapás engem meg nem tör, nincs gyász! Jer ide fiam! (*Corvin vállára teszi kezét s körülnéz.*) Királyotok parancsol... (*Mind meghajolnak.*) Itt, anyja holtteteménél hódoljatok a magyar trón örökösének! Országnagyok, ti, váraitokkal fölesküsztek János királyfi hűségére!

RÁSKAI	}	Én Ráskai Balázs,
KINISI		Én Kinisi Pál,
ZÁPOLYA		Én Zápolya István,
UJLAKI		Én Ujlaki Lőrinc,
MAGYAR B.		Én Magyar Balázs,
BÁTHORY		Én Báthory István,
BAKÓCZ		Én Bakócz Tamás,

MÁTYÁS

Esküdjetek! (*Feszületet vesz kezébe.*) „Isten enghem hugh seghelien, Boldogazzon, úr Isten-

nek mind zenthi, ez oltári zenthsség, ez zentkereszt, e zent evangelium és e zenth Jánosnak zenth ereclei, hogh János hercheget teziök magari királyá!

MIND

Esküszünk!

— Fügöny. —

NEGYESEDIK FELVONÁS.

A bécsi Burg egy középkorias komor terme, a fenékben gótikus ablakkal, melyen át a várost s a magyar zászlókkal ékesített Szent István-tornyot látni. Az ablaktól jobbra egy ötszögű bástya belsejébe lehet pillantani, mely házi kápolnává van átalakítva. A sötétes falakat lovagjeleneteket ábrázoló freskók díszítik; balfelől lócák, székek, szemben velük a jobboldali falnál a császár díszes aranyszéke. A négy sarokban nehéz vasajtók.

ELSŐ JELENET.

Mátyás tábori öltönyben, vaskeztyűvel, ül a császár székében, mellette Corvin áll talpig vasban. A színen félkörben az összes magyar főurak. Testőrök. Előttük Mátyás iránt lehajtott zászlókkal a hódoló ausztriai és bécsi küldöttségek: Bécs polgármestere, Kreuznach bécsi egyetemi tanár és Dóczi mint Bécs püspöke. A függöny felgördültekor háromszoros trombitajel.

BÉCS POLGÁRMESTERE

Felség, magyar királyunk, im Ausztria . . .
Bécs hódolnak neked!

MÁTYÁS

Fiamhoz szólj! (*Fölkel.*) A császári székbe te
ülj fiam.

(*Corvin leül a Mátyás helyére, Mátyás szeretettel
mellé áll.*)

KREUZNACH

(*Féltérdre ereszkedik.*) Királyfi, fenséges trón-
örökös, a hódoló Ausztriát fogadd kegyelmedbe.

MÁTYÁS

Kegyelemről én biztosítalak.

ZÁPOLYA

Tíz évi küzdelmünk után . . .

SZÉKELY

Megtörve hát a gögös császár! (*Lelkes moz-
galom.*) Felség, a dicsőség ormán állasz, most
adj békét a magyarnak is!

MAGYAR BALÁZS

Seb a testünk, pihennénk már!

MÁTYÁS

Ti kértek békét?... A dicsőség ormán állok, s e magaslatról lelátok a mélybe, — látom a jövőben két végzet közt hanyattatik hazám, két ellenség, német és török közt folyamként hömpölyög nemzetem vére. Magyarok! napnyugat paizsa vagyunk, a kereszténység bástyája, küzdünk a hitetlen ellen. De nem a török a nagyobb ellenségünk, — a török atyánkfia s csak a vallás gyűlölteti velünk, de a német bár hitben szövetségesünk, fajunk örök ellenese... Ha majd a törököt legyőzitek, vigyázzatok, a százados küzdelemtől fáradtan, martalékul ne essetek annak a hálátlan másiknak, kiért a kereszténység védelmében véretek ontjátok: a németnek. Magyarok! itt e földön, Ausztriában én most megvetem a lábam, ezt a várost megtartsátok, a magyar itt csak úr, vagy szolga lehet, ha itt urak nem maradtok, otthon is csak szolgák lehetek. Békét akartok? Fridrik hatalmát megtörni nem oly könnyű. A fősvény és gyanakvó császár hitegetéssel mindig ki fog bőjtölni benneteket, hívő magyarokat. Hiszen Fridrik vert sereggel fut előlem, nyolcvan forintjával kéri a kölcsönt hűbéreseitől...

SZENTGYÖRGYI

Békülne már! Fia jön, Maximilián...

MÁTYÁS

Nem kell a béke! (*Moraj.*) Két dolgon nincs mit kapni: az újraforralt levesen, s az ilyen kiengesztelt baráton... Ha harc kell, hát mostan legyen! Ti régi vitézeim, Sziléziába föl előbb, hódoljanak mindenek a fiamnak, aztán ha majd a rákosi mezőn fejemről az övére teszem a magyar koronát...

UJLAKI

Akkor felség fejedre új korona vár!

FILIPECZ

A császári, — felség!

MÁTYÁS

Fel hát ujjabb diadalokra! (*Int. Mind el, Mátyás és Corvin kivételével.*)

MÁSODIK JELENET.

Mátyás, Corvin, Beatrix, Antónia.

MÁTYÁS

Fiam, menjünk most Istennek hálát adni s szegény anyádért majd imádkozunk. (*Indulnak a bástyakápolna felé.*)

BEATRIX

(*Balfelől, elől belép Antóniával.*) Azóta szót se szólt többet hozzám, — mint pestisest, kitesz az udvar szégyenének! Titokban mit forral még ellenem?

ANTÓNIA

(*Súgva.*) Itt a király, szólítsd meg hát . . .

BEATRIX

(*Mátyás előtt mélyen meghajol.*) Uram, husvét szent ünnepén . . . imádkoznám tán veled!

MÁTYÁS

Egy Istenhez, jó Istenhez, mi ketten együtt nem imádkozhatunk. (El, Corvinnal a kápolnába, térdelve ott maradnak az oltár előtt.)

HARMADIK JELENET.

Mátyás és Corvin térdén az oltár előtt. Elöl: Beatrix, Antónia. Végül: Péter. Orgonaszó az egész jelenet alatt. Kar.

BEATRIX

(*Elképedve.*) Hallottad engesztelhetetlen szavát? Antónia, mi lesz velem? (*Remegve néz körül.*)

ANTÓNIA

Börtönbe vet, vagy csúfosan elűz, felség.

BEATRIX

És azalatt királylyá koronáztatja a fattyút!
Bosszúm hát nem tudná sehogyse megtörni?
Hohó, Beatrix nem adja meg magát... Ti
ördögök, segítetek! Ulászló bár megesküdött,
sereggel mégse jön, — Miksában sem bízom!...

ANTÓNIA

(*Sugva.*) Felség, határozz, míg nem lesz
késő!

PÉTER

(*Frissítőkkal, gyümölcsessel teli tálat hoz be s
leteszi a háttérbeli asztalra. Aztán el.*)

BEATRIX

(*Küzd magával, aztán fölveti a fejét.*) Fenékgig
a bosszú kelyhét! Mátyás, te fenyegetsz engem?
(*Indulatosan körülnéz.*) Leszámolok veled hama-
rabb én! (*Elfordítja arcát s úgy kapja ki a sze-
lencét Antónia kezéből, aki azt feléje nyújtja.*)
Veled csak Isten van, de vélem a pokol!

ANTÓNIA

Szép nápolyi fügékek!

BEATRIX

(*Föllebbenti a szelence tetejét.*) És a himpor rajtuk még nápolyibb méreg!... Halál, te, aki bennünk lakol, gyűlöletemtől légy erős! (*Körül néz, majd Antóniával együtt pár fűgét a gyümölcsös tálba rejt, aztán föleszmél s keresztet vetve magára, a kápolna iránt le akar térdelni.*)

ANTÓNIA

(*Visszarántja Beatrixt.*) Te, ne hozzá imádkozz, ő Mátyást segíti, felség... — Siessünk. (*El Beatrix és Antónia.*)

NEG-YEDIK JELENET.

(*Mátyás, Corvin, Filipecz, Székely, Ráskai.*)

FILIPECZ

(*Belép Ráskaival, Székelylyel jobbról a fenékről.*) A felség befejezé imáját...

MÁTYÁS

(*Corvin nyakát átfogva jön vele előre, fáradtnak látszik.*) Mint hogyha a gonoszsal vívtam volna, oly nehéz volt az imám fiam! De félre a gonddal most, tebenned hadd gyönyörködöm. (*Leül a császár székébe s Corvint maga mellé fogja.*) Im', itt vannak híveink!

FILIPECZ

Parancsidért jöttem, felség.

MÁTYÁS

(*Mosolyogva.*) Parancsimért? Im', ez itju parancsol már nekem is! Az ő előrehaladása a legfőbb törvény. Beh daliás legény vagy már, mi szépen győztél a mai lovagjátékon! Erős légy ezentúl is, Mátyás fia, Hunyadi János unokája!

CORVIN

Atyám, hozzád akarok csak méltó lenni.

MÁTYÁS

Birodalmam hódol neked, mostan megyünk a te jó anyád honába, Sziléziába, aztán . . . már látom a fejedén Szent István koronáját! Hazám javára élni fogok benned és általad messze századokban! Fiam! . . . (*Megöleli.*) Te Ráskai, föl-
esketvék jól a várak?

RÁSKAI

Föl, uram! Harminc várról én felelek, a többi jóról meg Both András, Haraszi, Báncai meg Orosz Mihály kapitányok. Tomori István tartja Sziléziát, Stein György Boroszlót . . .

SZÉKELY

Bécsujhelytől Pettauig János herceg hűségén
van Stiria, Karinthia, Krajna minden vára . . .

MÁTYÁS

Jól van . . . De hiszen a fiamnak hitvese van
már! . . . Te Jánosom, az asszonyt elhozzátjuk.
(*Székelyhez.*) Öreg rokon, hozasd rendbe a regedei
várat, ott fog a hercegnő meghálni . . . Meg-
mondjátok Alsó-Ausztria kapitányának, Stahrem-
bergi Kocsárdnak, hogy pisztrángot küldjön a
lakodalomra . . . Ulászlót is várom, minden perc-
ben megjöhet. Rajta legyünk, hogy illendően
fogadjuk! Filipecz, mialatt koronázunk, Milánóba
mész a magyar királynéért!

CORVIN

(*Aggodalmasan.*) Mindezzel, atyám, mért sietsz
oly nagyon?

MÁTYÁS

(*Nyugtalanul kel föl.*) Ne kérdd! A csillagjóst
hivassátok . . . (*Körülnez.*) Már dél is elmúlt s a
királyné mégse jön ebédre. Megéheztem.

RÁSKAI

Étekfogó, — melyik van itt?

(*Péter megjelenik jobbról.*)

MÁTYÁS

Hamar . . . Mi jót hozasz?

PÉTER

Mindenfélét, a többi közt pompás fügét, királyom!

MÁTYÁS

Csak hozd utánam! Urak, menjünk, hogy addig is végezzünk jót!

(El mindnyájan Péter kivételével, jobbra.)

OTÖDIK JELENET.

Péter, Beatrix, Tibrili.

BEATRIX

(Belép balról elől s iszonyodva támaszkodik a falhoz. Péterhez lihegve) Megizlelé? (Péter el. Beatrix pár pillanatig némán hallgatódzik, azután egyszerre növekedő moraj. Tibrili berohan.)

TIBRILI

Urak, ide hamar! — a király meg akar halni! *(Hangok minden felől: a király meg akar halni!)*

HATODIK JELENET.

Előbbiek. Az ajtókon berohannak: Filipecz, Bakócz, Dóczi, Geréb, Báthory, Ujlaki, Magyar Balázs, Kinisi, Szentgyörgyi, Antónia, Canano, testőrök Tolongás közepette Ráskai, Poki, Székely behozzák Mátyást, kinek ruhája föl van tépve s arca elváltozott.

MIND

Óh, iszonyat, mi történt?! (*Moraj*)

MÁTYÁS

Gyehennát érzek testemben! (*Lefektetik a középre tolt császári székbe. Mind körülötte. Beatrix pillanatig állva marad, aztán rettegve közeledik.*)

CORVIN

Atyám! . . . Fiadra nézz!

BEATRIX

Uram, — király! . . . (*Antónia támogatja.*)

MÁTYÁS

(*Vivódva ordít*) Mi az? Te vélem szállsz szembe? Ki vagy? Halál! . . . Vigyázz, Mátyással vívsz, — megöllek! (*Föltápáskodik.*) A kardomat, — csatába! — Mit bámultok? Parancsolom! —

SZÉKELY

(*Térdelve. Megragadja Mátyás kezét.*) Uram, szenvedsz . . .

MAGYAR BALÁZS

Életünket adnánk! . . . (*Moraj.*)

MÁTYÁS

(*Láthatatlan ellenségével küzdve.*) Jó, hát magam vívok, — te mersz a királyhoz nyúlni?

RÁSKAI

(*Letérdelve.*) Ki az, aki merészel, — mutasd?

MÁTYÁS

Ott jön! . . . (*Visszahanyatlik.*) Hah, ezer lándzsa a testemben, — megfojt! Halál, — hol vagy? Nem látlak már . . . (*Tusakodva.*) Te gyáva, hát alattomban támadsz, — hol vagy? . . . (*Megragadja az oda térdelő Beatrix kezét és indulatosan rántja le a földre.*) Megvagy, birokra kelek én veled, leszámolunk mostan!

MIND

Mily borzalom!

BEATRIX

(*Fölsikolt.*) Könyörülj, óh uram . . .

MÁTYÁS

(*Tovább viaskodik Beatrixszal.*) Merényedért
bűnhődj, legyőzlek én, letaposlak . . .

BEATRIX

Uram, ösmerj rám!

MÁTYÁS

(*Elgyöngülve.*) De jaj, erőm elhagy! . . .
(*Főleszmél, Beatrixra néz és megösméri.*) Beatrix . . .
Nem küzdök már többet veled, csak kérlek,
igérd meg . . . Hol a fiam? János! . . .

CORVIN

Atyám, melletted itt vagyok én!

MÁTYÁS

Fiam, anyádat látom értem jönni . . . Beatrix,
igérjed, hogy megvéded fiamat . . .

BEATRIX

Uram, e szörnyü perc . . .

MÁTYÁS

(*Felkönyököl s az urakra néz.*) És ti, ti . . .
királyotok parancsol még: ne merjetez Mátyás
fiához hűtlenek lenni! Két kézzel ontám a dicső-

séget nektek, egy új országot építék a magyar-nak, becsüljétek meg! A nemzeti uralkodóházhoz hűek maradjatok, különben török szablyája, német rabigája lesz az átok a magyar jövődön! Síromra írjátok: Itt nyugszik Mátyás . . . A rabigába került Ausztria vallja erőm, megdöbbsent a világ s két császár rettege tőlem és nem győzött meg más, csak a szörnyü halál . . .“ Ti urak, *(fölemeli vaskezttyüs jobbját)* esküdjetek! *(Az urak letérdebnék, fölemelik jobbjukat.)* Minden sötét, fiam, szegény fiam. *(Keze lehanyatlik.)*

UJLAKI

Óh szörnyü gyász!

BEATRIX

(Antóniához.) Ulászlót hívjad!

TIBRILI

(Súgva Ujlakihoz.) Baljóslat itt uram minden nézd, amint a királyi vaskéz lehanyatlott, mily esküszegő hirtelen hanyatlott le véle az urak keze is! . . .

SZÉKELY

A dicsőség napja lenyugodott, most gyerme-kére a halvány holdra tekintetek! Mi lesz velünk? *(Mind Corvinra néznek.)*

MAGYAR BALÁZS

Mi lesz velünk? Ezerfelől jön a veszély.

ZÁPOLYA

Bécs már lázad! (*Künn moraj.*)

KINISI

Mátyás örökségét ki menti meg?

MIND

(*Corvinra néznek.*) Egy gyermek? (*Trombitaszó künn. Mind el.*)

POKI

Micsoda jel? Ki érkezik?

ANTÓNIA

(*Az ablakhoz fut.*) A cseh király!

BEATRIX

(*Szívéhez kap.*) Ulászló! (*Kiül fegyverzörgés.*)

HETEDIK JELENET.

Előbbiek, Ulászló (lengyel kíséretével bevonul).

CORVIN

(*Előlép.*) Ulászló, barátként jösz-e?

ULÁSZLÓ

Királyodként, Mátyás fia! . . .

BEATRIX

(*Diadalmasan.*) Magyarország királyaként!

ULÁSZLÓ

Magyarok, nem gyermek, férfi kell a trónra! Itt a halott király előtt, az új király hűségére esküdjetek. Testvérharc itt ne dúljon, enyém a trón, öröklöm én!

BÁTHORY

(*A tanakodó urakhoz.*) Dobzse László? Eh, elég volt a kemény kézből, most már olyan királyt akarunk . . . (*Ulászlóra néz*) akit mi tartunk az üstökénél!

ULÁSZLÓ

Mátyás fia, atyád napja lehanyatlott, királyi hajnal rád nem virradhat.

CORVIN

Te koporsó, emeld szavad, lesujtsd a hit szegőket! (*Körülnéz.*) Híveim . . . mind elhagytok?

TIBRILI

Veled maradok én János öcsém, — hadd kacagjanak rajtad a hűtlenek, hadd mondhassák, hogy a Mátyás fiának hive immár csak bolond lehet! Az vagyok, az utolsó magyar király utolsó bolondja és nem nevetek többé, hanem sirók, de sirva is még egyszer szemébe kacagom e hálátlan nemzetnek az igazat. Dőre magyarok, nem látjátok! Itt a dicső Mátyás fia, itt a nemzeti király, — és még se kell? féltékeny dölyfötökben most is idegent hoztak a nyakatokra? Meg fogjátok érdemelni sorsotokat, — véres hajnal virrad, török szablyája, német rabigája lesz átok a magyar jövődön . . .

BEATRIX

(Ulászlóhoz lép, halkán.) Uram . . . királyom . . . Bilincseim im lehulltak, amire megesküdtél, mondd a magyaroknak, hogy királynéddá tész engemet!

ULÁSZLÓ

(Iszonyodva fordul el tőle.) Te csak maradj a nagy király özvegyének. Urak, az ország jövője kockán; menjünk, tanácskozzunk!

BEATRIX

Ulászló! . . . Esküszegő, átok reád!

CORVIN

(*Mátyás holttestéhez lép s letérdel.*) Atyám,
atyám, te ébredj, te tégy igazságot!

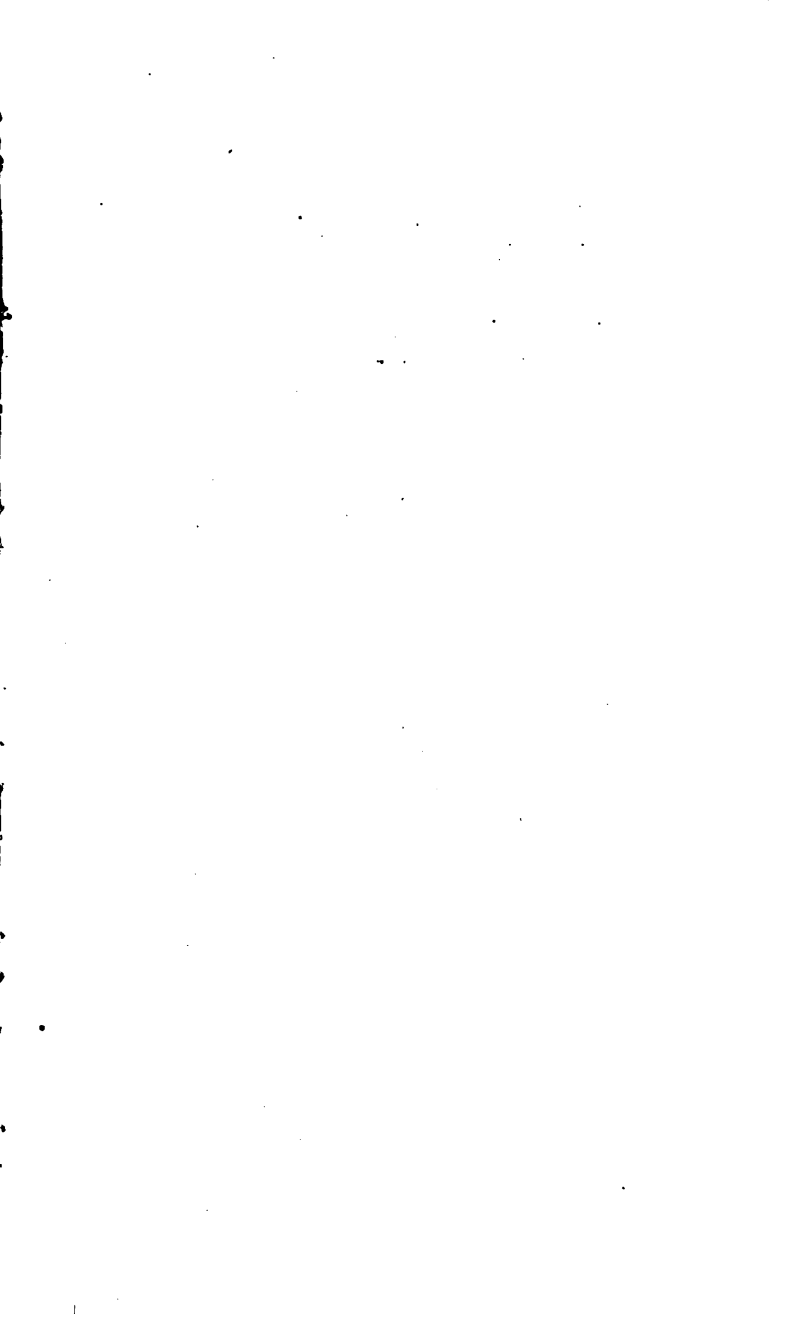
TIBRILI

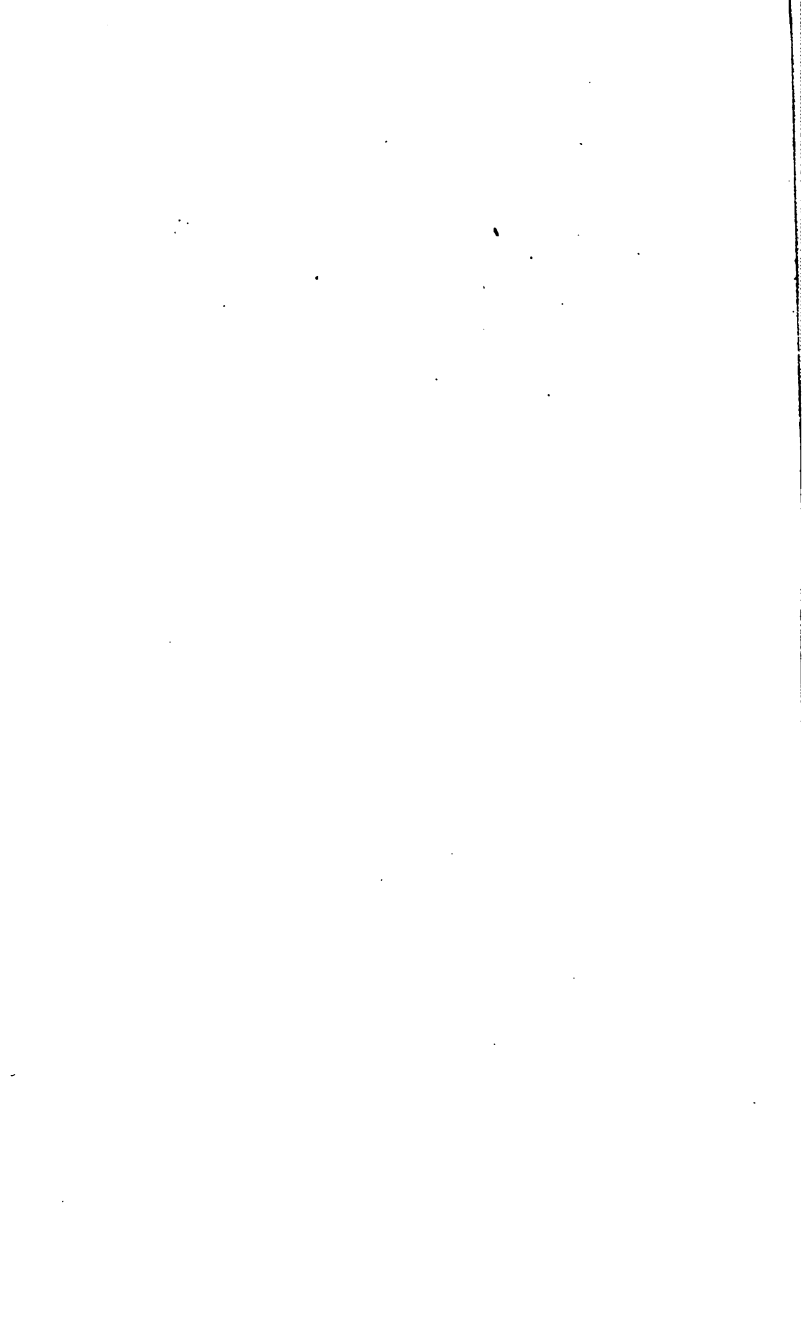
Corvin János, halottól kérsz igazságot!
Mehalt Mátyás király, oda az igazság...

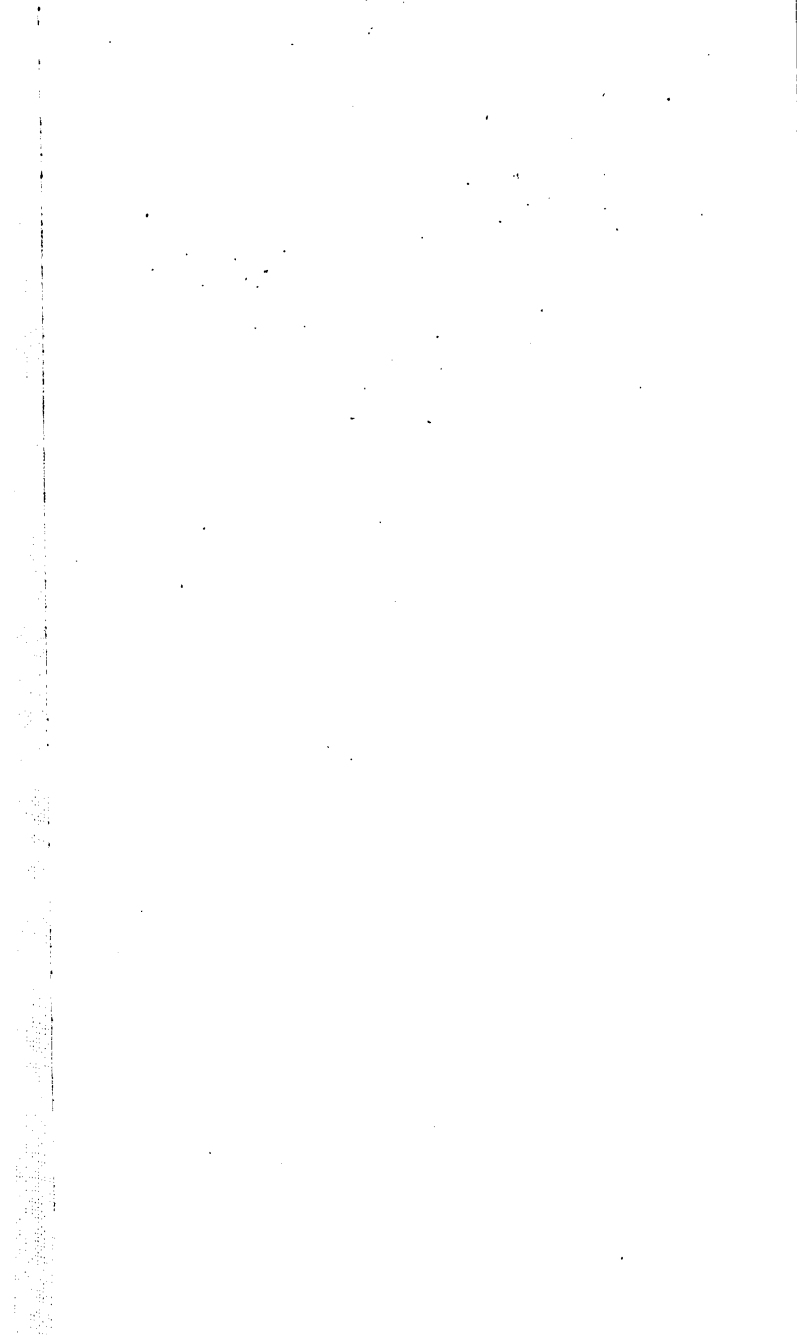
Külső gyászkar.

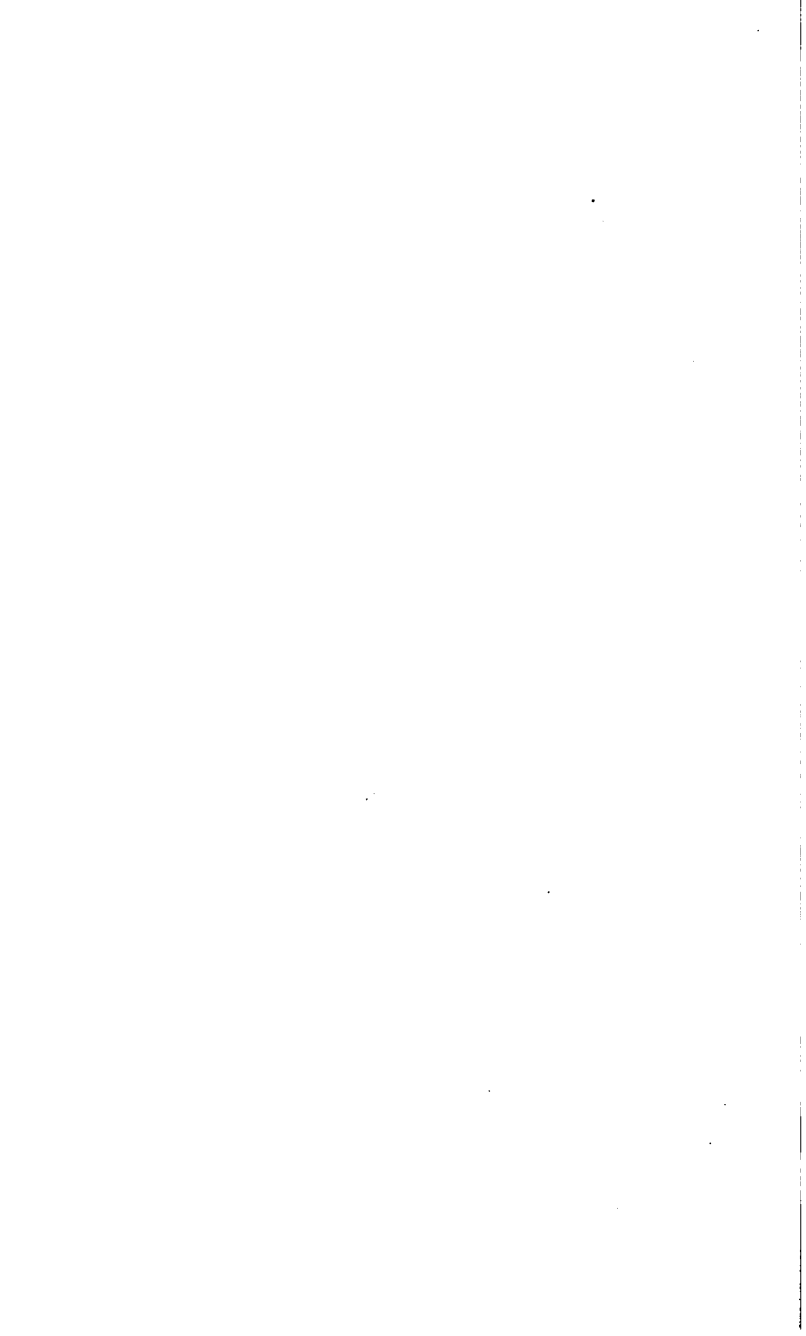
— VÉGE. —

JW
SW

AUG 18 1930

